

*Community needs assessment for
marginalized groups*

SAFE SUPPORT ALBANIA FOOD EDUCATION

SAFE MBËSHTETJE PËR EDUKIMIN USHQIMOR NË SHQIPËRI

*Vlerësimi i nevojave të komunitetit
për grupet e marginalizuara*

**Funded by
the European Union**

PROJECT: "SAFE – Support Albania Food Education"

Community needs assessment for marginalized groups

Author: Tana Kika

Disclaimer: This study conducted in the frame of action "SAFE- Support Albania Food Education", which is financed by European Union and implemented by Destiny Center for Excellence (DCE) and TEAM-Together Everyone Achieves More Center. Its contents are the sole responsibility of the author and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Table of Contents

1. Introduction	3
1.1 Background and context	3
1.2 Importance of Food Safety and Consumer Protection	5
1.3 Institutional and Regulatory Framework for Food Safety and Consumer Protection in Albania..	6
2. Purpose and methodology	8
2.1 Purpose of study.....	8
2.2 Methodology	8
2.3 Ethical considerations	9
3. Survey data analysis	10
4. Findings	21
5. Recommendations	22
6. Annexes.....	22

1. INTRODUCTION

1.1 Background and context

In Albania, marginalized and vulnerable populations are shaped by overlapping risks related to **poverty, low and unstable income, limited access to services, disability-related barriers, ethnic minority exclusion, gender inequality, and regional disparities**. These dimensions often reinforce one another, creating persistent vulnerability for specific groups and increasing the likelihood of deprivation, including food insecurity and compromised food safety practices.

National data¹ consistently indicate that a sizable share of the population experiences economic vulnerability. In 2024, the **at-risk-of-poverty rate** (income below the national threshold) stood at 19.2%, slightly improved compared with 2023. The **at-risk-of-poverty threshold** for a one-person household was estimated at **324,336 ALL in 2024** (up from 262,325 ALL in 2023), reflecting rising living costs and changing household pressure. The share of people **at risk of poverty or social exclusion (AROPE)** was reported at **40.5% in 2024** (a composite indicator including poverty risk, severe material/social deprivation, or very low work intensity). In INSTAT's 2023 findings, the at-risk-of-poverty rate was **19.7%**, showing the persistence of vulnerability even before the latest 2024 update.

Social protection serves as a key coping mechanism for vulnerable households; however, beneficiary groups remain structurally exposed to material deprivation. A UNDP Development Finance Assessment² notes that **Economic Aid (EA)** supported **64,000 families in 2022**, representing about **224,000 individual beneficiaries**, and that NE benefit levels increased over 2018–2022³. Albania's Economic Reform Programme (ERP) also references support to **around 50,000 families** under the economic assistance scheme.

Roma and Egyptian communities are widely documented as among the most excluded groups, facing barriers in education, employment, housing, and access to services. INSTAT's profile based on the 2011 Census indicate challenges related to **self-identification and undercounting**, with the census recording **11,669 persons** (8,301 Roma and 3,668 Egyptians), while other estimates cited in the same report are far higher (e.g., **115,000** from the Council of Europe; **13,000** from a UNICEF survey).

People with disabilities frequently experience barriers to employment, services, and social participation, increasing vulnerability to poverty and dependence. An INSTAT-related disability presentation reports that **6.2% of the population aged 15+** had at least one type of disability, with women slightly more

¹ <https://www.instat.gov.al/media/gignuadh/aanj-2024.pdf>

² <https://www.undp.org/albania/publications/albania-development-finance-assessment>

³ https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-07/albania_dfa_full_report.pdf

affected than men. INSTAT⁴ notes that persons with disabilities are included in social protection schemes, reflecting the importance of disability-related benefits and support systems. However, inclusion in social protection schemes of different categories of disabled persons does not mean all persons with disabilities are fully covered, mostly due to documental eligibility criteria impairments, administrative barriers and lack of outreach, geographic and service gaps and data and identification problems: under-registration and poor disability data lead to undercounting beneficiaries. But nevertheless, there is an overall slight increase in total disabilities supported in total from 2022 to 2024 with around 3,000 more beneficiaries.

Employment instability is a major pathway into poverty and food insecurity, especially **among youth and women**. INSTAT's quarterly Labour Force Survey (Q2 2025) reports an official unemployment rate of **7.5% for males and 9.8% for females**, showing a gender gap. INSTAT notes that **youth unemployment (15–29) is at 15.1% in second quarter of 2025, and 15% at the third quarter report of 2025**. In particular, food security and food safety constitute fundamental pillars of social well-being and public health in Albania, especially for marginalized and vulnerable populations. While national economic indicators have shown gradual improvement in recent years, disparities in income distribution, employment stability, and access to social protection continue to expose significant segments of the population to food insecurity⁵.

Food insecurity is not only a matter of insufficient food availability but also concerns economic access, nutritional adequacy, food quality, and safety standards. For low-income households, unstable employment, informal labour, and rising living costs significantly reduce purchasing power, often leading to compromised dietary diversity and reliance on low-cost, nutritionally inadequate food products. In rural and peripheral regions, limited infrastructure and reduced access to markets may further constrain food availability and variety⁶.

Marginalized groups including low-income families, unemployed individuals, single-parent households, persons with disabilities, elderly people living alone, and ethnic minorities, face disproportionate risks related to food insecurity. These risks are often intensified by structural barriers such as limited access to social assistance, insufficient local support mechanisms, and inadequate information regarding food safety standards⁷.

Food safety also presents a public health concern. Limited awareness of proper food storage, hygiene practices, and safe consumption standards, combined with constrained access to quality-controlled food products, may increase exposure to health risks. In economically vulnerable households, financial constraints frequently force compromises between food quantity and food quality, potentially leading to malnutrition, micronutrient deficiencies, or health complications⁸.

⁴ <https://www.instat.gov.al/sq/temat/kushtet-sociale/mbrojtitja-sociale/#tab2>

⁵

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099502310122217701/pdf/IDU0dfc794bb0b54604f250ada505455fc55a4c7.pdf>

⁶ <http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html>; https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_626831/lang-en/index.htm

⁷ <https://www.worldbank.org/en/country/albania/publication/economic-update>; https://ec.europa.eu/info/index_en

⁸ https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/; <https://doi.org/10.3390/ijerph120910490>

Regional differences further influence food access patterns. Urban centres such as Tirana may offer broader market options but are also characterized by higher living costs, while rural areas in regions such as Dibër, Gjirokastrë, Korçë, and others may face infrastructural and service limitations. Understanding these regional differences is essential for tailoring targeted interventions.

Given the multidimensional nature of food insecurity encompassing economic vulnerability, service accessibility, awareness levels, and structural inequalities, a comprehensive community-level assessment is necessary. Collecting data directly from affected populations enables a clearer understanding of the scale and specific characteristics of food-related vulnerabilities across regions.

This **Community Needs Assessment** aims to provide evidence-based insights into food safety and food security challenges among marginalized groups in five regions of Albania. By identifying priority needs and service gaps, the study supports informed decision-making for local authorities, civil society organizations, and development partners seeking to strengthen food resilience and promote social inclusion.

1.2 Importance of food safety and consumer protection

Food safety and consumer protection are fundamental components of public health, social equity, and human dignity. While food security ensures access to sufficient food, food safety guarantees that such food is safe for consumption and free from contaminants, adulteration, and health risks⁹. For marginalized and economically vulnerable groups, the importance of food safety is particularly important due to structural disadvantages that increase their exposure to unsafe food environments.

Low-income households often prioritize affordability over quality when purchasing food. Limited purchasing power may lead to reliance on low-cost products, informal markets, discounted items near expiration, or food stored under suboptimal conditions. In such contexts, the risk of exposure to foodborne illnesses, contaminated products, or nutritionally inadequate food increases significantly. Marginalized consumers may also lack access to accurate information regarding labelling, expiration dates, product origin, and safe food handling practices¹⁰.

Consumer protection mechanisms play a critical role in safeguarding vulnerable populations from unsafe products and unfair market practices. However, marginalized groups frequently face barriers in accessing complaint mechanisms, reporting violations, or seeking institutional support. Limited awareness of consumer rights, low institutional trust, geographic isolation, and administrative complexity may prevent individuals from exercising their rights effectively. As a result, unsafe food products may circulate disproportionately in areas with weaker oversight or reduced consumer advocacy capacity¹¹.

⁹ https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/http://www.fao.org/3/ca3562en/CA3562EN.pdf.

¹⁰ <https://doi.org/10.3390/ijerph120910490>; <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.11.014>

¹¹ <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/103201510365https://www.oecd.org/competition/consumer/consumer-policy-toolkit-2018.pdf>

Food safety is also closely linked to public health outcomes. Children, elderly individuals, and persons with compromised immune systems, who are often overrepresented among marginalized population, are particularly vulnerable to foodborne diseases. Inadequate food storage conditions due to overcrowded housing, intermittent electricity supply, or lack of refrigeration further increase health risks. In such cases, food safety becomes not only a regulatory issue but a social protection and health equity concern¹².

Moreover, economic instability intensifies vulnerability. When households experience unemployment, informal labour conditions, or insufficient social assistance, they may reduce dietary diversity, purchase cheaper processed foods, or skip meals altogether. These coping strategies can undermine nutritional balance and long-term health. Ensuring food safety within this context contributes to breaking cycles of deprivation and prevents additional health-related financial burdens on already vulnerable families¹³.

For marginalized communities, particularly those facing discrimination or geographic isolation, effective consumer protection systems are essential to ensure equal treatment in markets and fair access to safe goods. Strengthening awareness of consumer rights, improving regulatory enforcement, and enhancing institutional responsiveness are therefore critical components of inclusive development¹⁴.

In the context of this Community Needs Assessment, examining food safety and consumer protection from the perspective of marginalized groups provides essential evidence for targeted policy responses. Identifying barriers to safe food access, awareness gaps, and institutional shortcomings will support the design of interventions that promote equitable access to safe, affordable, and nutritious food across all regions included in the study.

1.3 Institutional and regulatory framework for food safety and consumer protection in Albania

Food safety and consumer protection in Albania are governed by a structured legal and institutional framework aligned progressively with European Union standards. The primary legislation regulating food safety is Law No. 9863 “On Food”, as amended, which establishes the principles of food safety, traceability, risk assessment, and responsibility of food business operators. The law reflects the “farm-to-table” approach, emphasizing control throughout the entire food chain, from production and processing to distribution and retail.

The central institution responsible for implementation and enforcement is the National Food Authority (Autoriteti Kombëtar i Ushqimit – AKU). AKU operates under the Ministry responsible for agriculture and food safety and is tasked with inspection, monitoring, risk management, and enforcement of food safety standards nationwide. Its mandate includes oversight of food business operators, import/export controls, product sampling, laboratory testing, and responding to food safety incidents.

¹² https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/; <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2014.09.022>

¹³ <https://doi.org/10.1007/s12571-013-0253-0>; <http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html>

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/consumers_vulnerable_report_en.pdf

At the local level, municipal inspectorates and local government structures also play a role in market supervision, particularly in open markets, small retail units, and informal trade settings. These decentralized mechanisms are essential for ensuring compliance at the community level. However, disparities in institutional capacity, staffing, technical resources, and frequency of inspections may lead to uneven enforcement across regions.

In addition to food safety legislation, consumer rights are protected under Law No. 9902 “On Consumer Protection,” which establishes the right to safety, information, choice, and redress. Consumer protection structures, including responsible directorates within relevant ministries and municipal structures, are intended to safeguard individuals from unsafe products and unfair commercial practices. However, vulnerable and marginalized groups often face practical barriers in accessing complaint mechanisms, reporting violations, or navigating administrative procedures.

For marginalized communities, the effectiveness of this regulatory framework is critically important. Where enforcement mechanisms function effectively, consumers benefit from safer products, clearer labelling, and improved traceability. Conversely, in contexts where monitoring is weaker or informal markets are prevalent, economically vulnerable households may be disproportionately exposed to substandard or unsafe food products.

Strengthening coordination between the National Food Authority, municipal inspectorates, consumer protection bodies, and social services is therefore essential to ensure that food safety measures translate into real protection for marginalized populations. Within the framework of this Community Needs Assessment, examining awareness of food safety standards, trust in institutions, and access to complaint mechanisms provides important insight into how regulatory protections operate in practice for vulnerable groups across Albania.

2. PURPOSE AND METHODOLOGY

2.1 Purpose of study

The project “SAFE: Support Albania Food Education”, is funded by European Union, will be implemented across Albania by Destiny Center for Excellence and TEAM-Together Everyone Achieves More Center. One of the outputs of the project is the preparation of the need assessment for marginalized groups in the regions of Tirana, Gjirokastër, Vlora, Shkodra, and Korçë.

The purpose of this study is to assess the level of awareness, knowledge, attitudes, and behaviours related to food safety among marginalized groups in Albania. The study seeks to identify gaps in understanding, barriers to responsible food safety practices, and constraints that limit active consumer engagement within the food safety system.

Specifically, the assessment aims to:

- Evaluate how marginalized groups perceive food safety risks and responsibilities
- Measure their level of knowledge regarding food safety standards, practices, and reporting mechanisms
- Identify behavioural patterns related to food purchasing, handling, and risk reporting
- Understand trust levels toward public institutions responsible for food safety
- Determine key needs and challenges faced by vulnerable communities in accessing safe food and reliable information

The findings will provide evidence-based insights to support advocacy efforts, strengthen multi-stakeholder cooperation, and contribute to improving the effectiveness of Albania's food safety system under the One Health approach. The study will also serve as a foundation for policy dialogue and informed decision-making through presentation of results in stakeholder round tables.

2.2 Methodology

This study has adopted a **quantitative cross-sectional survey design** aimed at assessing the knowledge, attitudes and practices (KAP) of marginalized groups in Albania regarding food safety. The cross-sectional approach allowed for the collection of data at a single point in time, providing a snapshot of current perceptions, behaviours, and constraints related to food safety across the targeted communities.

The research was conducted using a **structured questionnaire**, developed in alignment with the objectives of the SAFE project and guided by relevant national and EU food safety strategies. The questionnaire was designed to ensure clarity, cultural sensitivity, and accessibility, particularly considering potential literacy limitations within marginalized groups.

As provided in the questionnaire (annexed to this report), it includes sections covering demographic characteristics, food access and security, food safety knowledge and awareness, attitudes and trust toward institutions, and access to information.

Target groups: The target population of this study consists of marginalized groups residing in project targeted districts of Albania. These include:

- Members of Roma and Egyptian communities
- Unemployed women
- Caregivers of persons with disabilities
- Families receiving social assistance or classified as low-income households

These groups have been selected based on their increased vulnerability to food insecurity, limited access to reliable information, socioeconomic disadvantages, and potential exposure to higher food safety risks.

Inclusion criteria for participation was:

- Individuals aged 18 years and above
- Belonging to one of the identified marginalized categories
- Living in one of the targeted districts (Tirana, Gjirokastra, Vlora, Shkodra and Korça)
- Providing informed and voluntary consent to participate

Participation was anonymous and confidential, in line with ethical research principles and community-based participatory research standards.

Sample and coverage: The total distributed sample is **511 respondents**, ensuring adequate representation across the selected marginalized categories and geographic areas. This sample size is consistent with the target indicator (500) established in the Terms of Reference and ensures sufficient statistical reliability for descriptive analysis.

The survey covered the following regions: Tirana, Gjirokastra, Vlora, Shkodra and Korça. The distribution of respondents ensured representation across all selected regions and marginalized categories, while maintaining gender balance where feasible.

Given the nature of the target population and accessibility considerations, a **purposive sampling approach combined with convenience sampling** was applied. Collaboration with several NGOs and community-based organizations working directly with marginalized communities was established and it was considered as an appropriate mechanism due to the difficulty of applying strict random sampling within hard-to-reach or vulnerable populations. The questionnaire in addition cooperation was established with the Social and Economic Assistance Sectors in the Municipality of Tirana and Gjirokastra.

Data collection process was conducted through a **mixed-mode approach**, primarily using structured questionnaires administered electronically (Google Forms) and, in addition where necessary, the further distribution by helping only to share, was supported by face-to-face through some local NGOs and on-site meetings with communities, especially with Roma and Egyptian communities, unemployed women. Respondents were assisted in completing the online questionnaire while ensuring confidentiality and voluntary participation.

2.3 Ethical considerations

This study was conducted in full compliance with ethical research principles, particularly given the involvement of vulnerable and marginalized populations. Participation was entirely voluntary, and all respondents were informed about the purpose of the study, the nature of their involvement, and their right to refuse or withdraw at any time without any consequences. To ensure confidentiality and anonymity, no personally identifiable information (such as names or exact addresses) was collected. Responses were recorded anonymously, and all data were securely stored and accessed by the responsible expert for analysis purposes. The questionnaire was designed using simple and respectful language to avoid stigma, discomfort, or misunderstanding, particularly considering potential literacy barriers.

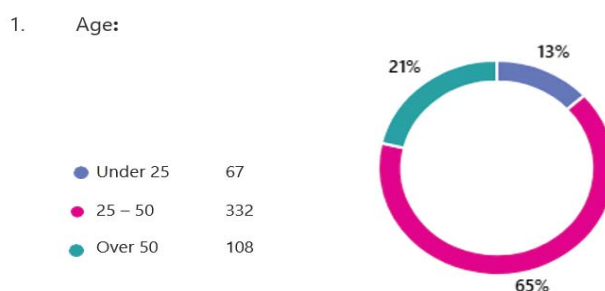
Special attention was given to culturally sensitive communication, especially when engaging Roma and Egyptian communities and other vulnerable groups. Collaboration with trusted local NGOs and community mediators created a safe and supportive environment for participants. The study adheres to the principles of respect, non-discrimination, data protection, and responsible reporting, ensuring that findings are presented in a way that does not stigmatize or misrepresent any group.

3. SURVEY DATA ANALYSIS

Socio-Demographic profile of respondents

Age distribution: Majority of respondents fall within the 25–50 age group (332 respondents), followed by individuals over 50 (108) and those under 25 (67).

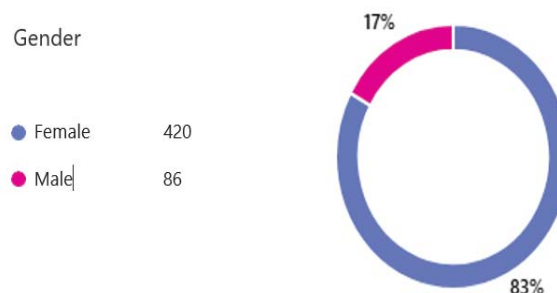
This indicates that the data primarily reflects perceptions of economically active adults or individuals who are likely responsible for household food purchasing and preparation. This age concentration strengthens the reliability of findings related to food security, food preparation practices, and household decision-making. The relatively smaller representation of youth suggests that food safety education among younger populations may require targeted outreach strategies outside this respondent pool.

Gender distribution: The sample is heavily female dominated (420 women vs. 86 men). This imbalance is analytically important rather than problematic. In many households particularly within vulnerable communities, women are primary food purchasers and preparers. Therefore, the dataset strongly reflects the perceptions and practices of those most directly responsible for food handling and household nutrition.

However, the limited male participation may suggest:

- Lower male engagement in food safety issues
- Cultural role division in food preparation
- Potential need for male-targeted awareness initiatives

Geographic distribution: Respondents are distributed across five cities: Tirana (145), Shkodra (114), Korça (86), Gjirokastra (95), and Vlora (68). This relatively balanced geographic representation allows for a broader urban perspective. The concentration in Tirana may reflect population density and access to survey distribution channels.

However, given that most respondents live in urban areas (405 urban vs. 92 rural), the findings predominantly reflect urban food systems, supermarket reliance, market regulation exposure, and institutional awareness, rather than rural self-production patterns.

Ethnic and social vulnerability profile:

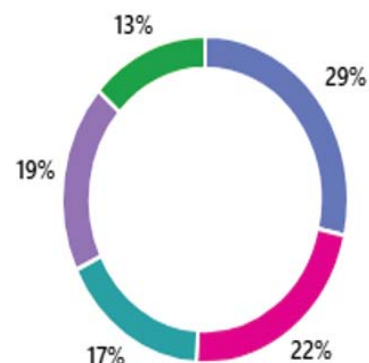
The survey includes substantial representation from vulnerable communities:

- Egyptian community (119)
- Roma community (57)
- Persons with disabilities (56)
- Women heads of household (158)
- Individuals receiving state economic assistance (99)

This composition significantly shapes the interpretation of results. Food safety here is not only a public health issue but also intersects with: Economic vulnerability; Social exclusion; Structural access barriers. The high proportion of women heads of household is particularly important. These respondents likely face both financial and caregiving burdens, influencing food purchasing choices and risk tolerance.

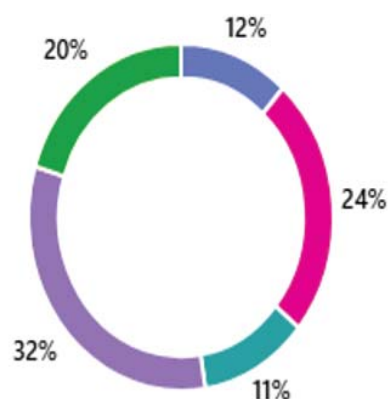
Location

Tiranë	145
Shkodër	114
Korçë	86
Gjirokastrë	95
Vlorë	68

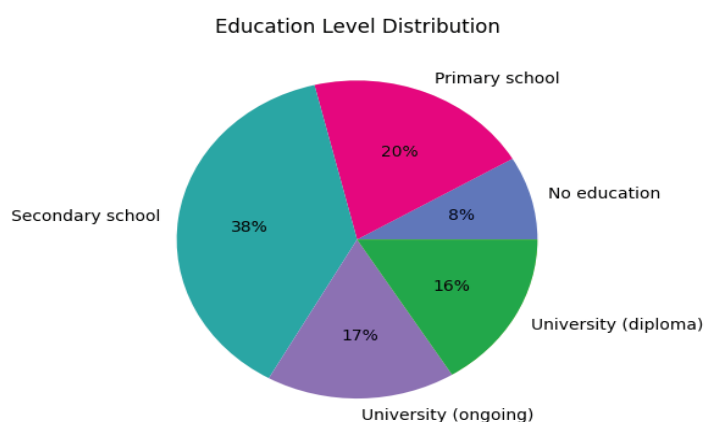

Ethnicity / community affiliation

Roma community	57
Egyptian community	119
Persons with disabilities	56
Women heads of household	158
Individuals receiving state economic assistance	99

Education Level: The majority of respondents have completed secondary education (193), followed by primary education (103). A notable group has higher education (in process 86; diploma 82), while 43 report no formal education. This spread reveals a mixed literacy environment.

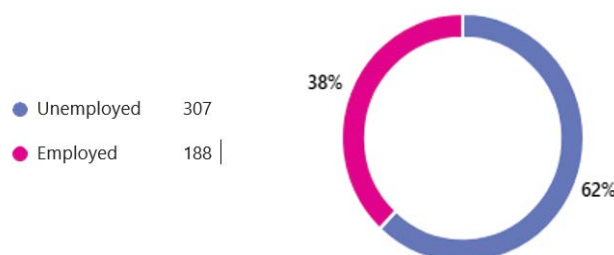
While a significant portion can likely interpret food safety information, there remains a vulnerable segment with limited formal education which may directly impact:

- Label comprehension
- Risk interpretation
- Understanding of safe storage practices.

This becomes particularly relevant when later analysing difficulties in understanding food labels.

Employment status: Majority of respondents are unemployed (307 vs. 188 employed). This economic factor strongly contextualizes later findings:

- Inconsistent access to fresh food
- Price sensitivity
- Conditional food purchasing patterns
- Dependence on social assistance programs

Summary of the socio - demographic structure actively shapes how food safety is understood, practiced, and prioritized. In this survey, the profile that emerges is a predominantly urban, predominantly female, economically vulnerable population, with strong representation from groups that tend to face multiple layers of exclusion (Roma and Egyptian communities, persons with disabilities, women household heads, and beneficiaries of state economic support). This context matters because food safety behaviours are rarely driven by knowledge alone. They are heavily mediated by time availability, household responsibilities, financial pressure, trust in institutions, and access to understandable information.

A key finding is the representation of women compared with men. This is analytically meaningful because it likely reflects who bears the daily responsibility for food supply and preparation in these households. The survey, therefore, is capturing the perceptions and practices of the group most likely to “carry” food safety in real life. From a program design perspective, this is both an opportunity and a caution. It is an opportunity because interventions aimed at women in these communities can have direct household-level impact. But it is also a caution because it can unintentionally reinforce the idea that food safety is

“women’s work,” leaving men less engaged, less informed, and less accountable for safe handling practices when they do participate (e.g., buying food, transporting it, grilling, storing leftovers).

Another finding related to urban dominance indicates the findings are strongly shaped by urban food systems: reliance on retail networks (supermarkets, markets, street vendors), greater exposure to packaged foods and labels, and greater contact (at least in theory) with public institutions and information channels.

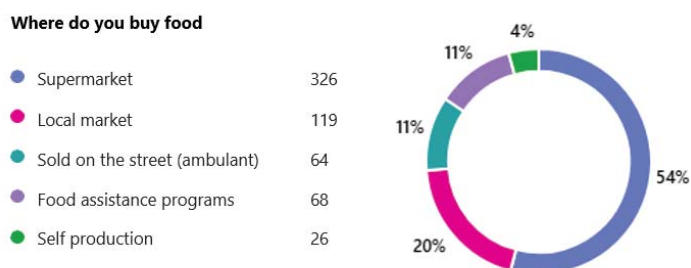
Education levels are mixed: secondary education is the largest group (193), followed by primary (103), higher education in process (86), higher education degree (82), and no education (43). This distribution implies that a meaningful portion of respondents have basic literacy sufficient to read simple messages.

Employment status is another defining constraint: the number of unemployed respondents (307) exceeds employed (188). This is not simply an economic statistic; it is a risk driver. Unemployment typically correlates with irregular income, lower dietary diversity, reduced capacity to prioritize freshness, and sometimes reliance on cheaper food sources where safety and quality may be less controlled. It can also increase sensitivity to price promotions that may involve near-expiry products or compromised storage. From a public health perspective, this recommends that food safety interventions that ignore affordability will fail to translate into behaviour change. If safe choices are perceived as more expensive, respondents may understand the risks but still be structurally unable to act on the guidance.

Taken together, the socio-demographic results point to a central conclusion: this sample represents consumers for whom food safety **is likely a daily negotiation between knowledge, trust, and affordability**. The survey is not capturing an idealized “average consumer,” but rather communities where food systems and social systems interact. That is precisely why these findings can be powerful for advocacy and programming: they underline that food safety policy is also social policy.

Access to food:

When asked where they primarily obtain food, the majority of respondents reported supermarkets (326), followed by local markets (119), street vendors (64), food assistance programs (68), and self-production (26).

The dominance of supermarkets indicates that, at least structurally, most respondents are integrated into formal retail food systems. This can be interpreted positively from a food safety perspective: supermarkets are more likely to operate under regulated storage standards, cold chain monitoring, labelling requirements, and inspection oversight compared to informal channels.

However, the significant use of local markets and street vendors introduces complexity. These outlets often provide more affordable options and may be geographically closer or culturally familiar. Yet they may also present higher variability in storage conditions, temperature control, hygiene standards, and

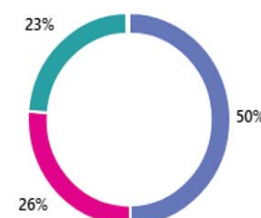
traceability. For economically constrained households, particularly given the high unemployment levels identified earlier, these outlets may represent essential alternatives rather than secondary choices. Overall, the data indicates that access is predominantly market-based, not production-based. This makes food safety governance, inspection systems, and retail standards critically important for this population.

Daily consumption of fresh and healthy food:

When asked whether they consume fresh and healthy food every day, 252 respondents answered yes (at least one meal per day), 134 stated it depends on income during the month, and 118 reported they cannot afford it economically.

Do you consume everyday fresh food?

● Yes, at least a meal	252
● Depends on the income of the month	134
● No, I cannot afford economically	118
● Other	2

This result is important. While roughly half report consistent access to fresh food, a substantial proportion explicitly ties their consumption to monthly income cycles.

This income-dependent pattern suggests that food quality fluctuates throughout the month. It is reasonable to infer that during periods of lower liquidity particularly toward the end of the month households may shift toward cheaper, less perishable, more processed foods.

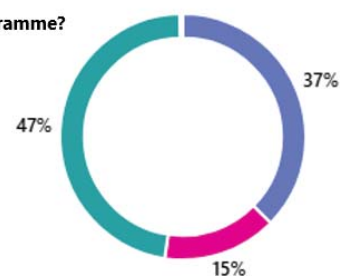
This economic volatility has several implications: First, nutritional quality becomes inconsistent. Second, food safety risk behaviours may increase when households attempt to stretch food supplies (e.g., prolonged storage, reheating multiple times, buying discounted near-expiry items). Third, stress and financial pressure can reduce attention to safe handling practices.

Registration in food assistance programs:

Regarding registration in food assistance programs, 189 respondents receive social assistance, 76 receive support from charitable organizations, and 239 are not registered in any food assistance program.

Are you registered in any food supporting programme?

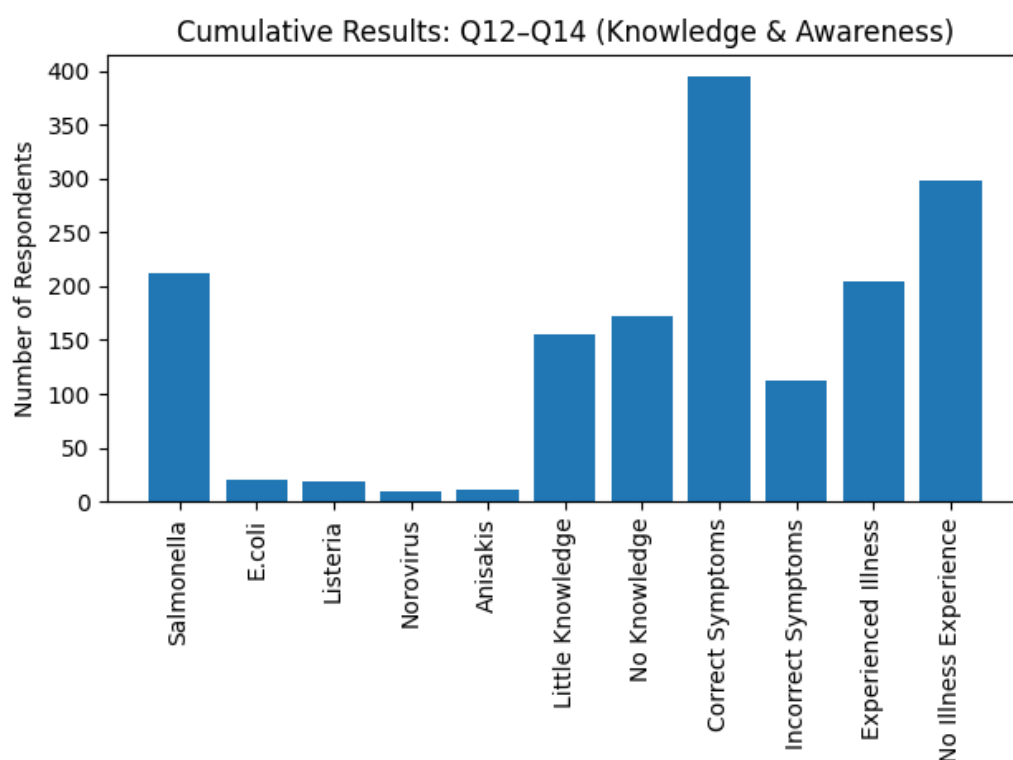
● Social support scheme	189
● Charity organizations	76
● No	239
● Other	2

This distribution raises several important interpretive points. **First**, the number of respondents receiving some form of assistance (social or charitable) is substantial. This confirms that a large segment of the surveyed population is economically vulnerable. Food safety initiatives targeting this population cannot be separated from broader social protection frameworks. **Second**, the fact that 239 respondents are not registered in any assistance program does not necessarily mean they are economically secure. Earlier results showed high unemployment, and responses indicate that many struggles to afford fresh food. This demonstrates possible gaps in social protection coverage — individuals experiencing financial strain who are not formally enrolled in support schemes. **Third**, the coexistence of social assistance and reported

inability to afford fresh food indicates that existing support mechanisms may be insufficient to guarantee adequate dietary quality.

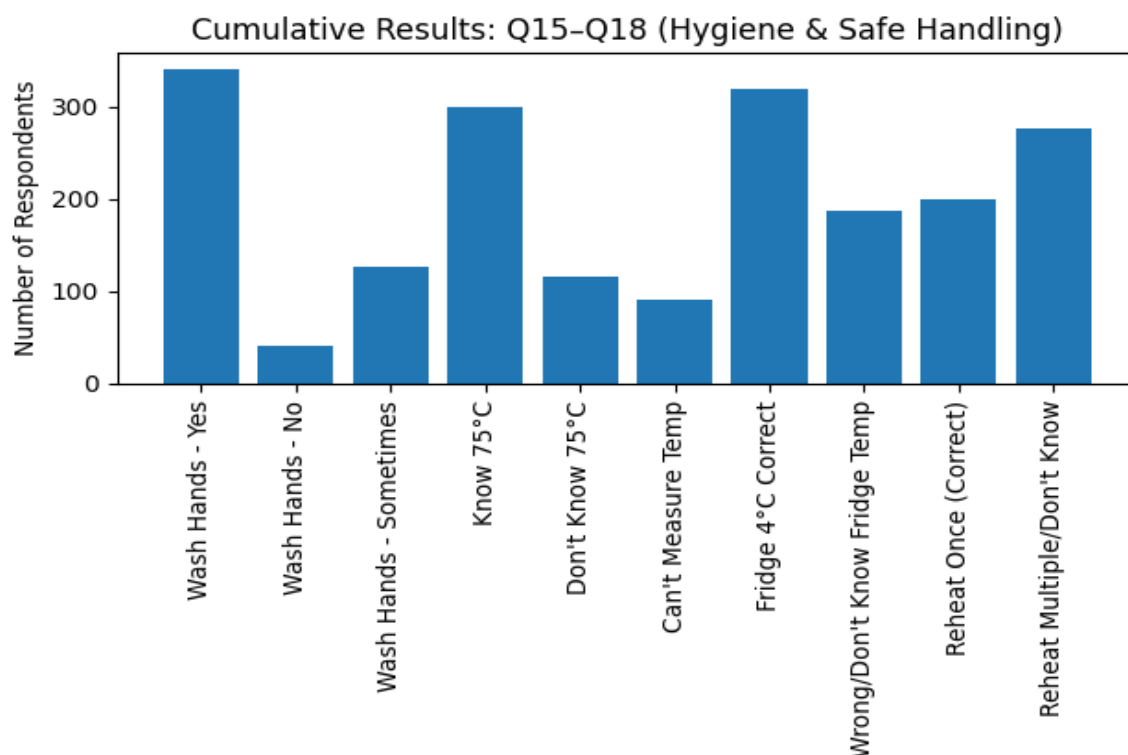
Knowledge of foodborne diseases: Awareness of specific foodborne pathogens appears uneven. While 212 respondents identified Salmonella, very few recognized E. coli (20), Listeria (18), Norovirus (9), or Anisakis (11), and a large proportion reported having little (155) or no knowledge (173). Knowledge of foodborne diseases: Awareness of specific foodborne pathogens appears uneven. While 212 respondents identified Salmonella, very few recognized E. coli (20), Listeria (18), Norovirus (9), or Anisakis (11), and a large proportion reported having little (155) or no knowledge (173).

These data indicate that knowledge is limited to commonly known terms rather than a broader understanding of foodborne risks. Awareness seems superficial rather than comprehensive. However, when asked about symptoms, most respondents correctly identified fever, diarrhoea, and vomiting (395). This indicates experiential awareness: people may not know pathogen names, but they recognize illness outcomes. The fact that 205 respondents report having experienced foodborne illness in their household reinforces this practical familiarity. Knowledge appears experience-based rather than technical.

Hygiene and safe handling practices: Reported hygiene practices are relatively positive but not universal. A majority state they wash hands before food preparation (341), though 40 do not and 126 do so only sometimes. This gap is significant because hand hygiene is one of the most effective preventive measures.

Knowledge of safe cooking temperatures is moderate: 299 know meat should be cooked above 75°C, yet 115 do not and 91 do not know how to measure temperature. This hints that partial awareness but limited practical capacity (e.g., lack of thermometers). Refrigeration knowledge is stronger: 320 correctly identified 4°C as safe, though 93 do not know. In contrast, reheating practices reveal confusion: only 200 selected reheating once, while 167 believe food can be reheated several times and 110 do not know. This indicates a behavioural risk area, especially given earlier findings on economic constraints that may encourage repeated reheating.

Food Label Literacy: Most respondents report reading labels (296), and 324 say they understand them. However, 176 admit they do not understand label information, suggesting a notable comprehension gap. When specifying what they look at, the overwhelming majority focus on expiration dates (387), while far fewer examine ingredients (82) or nutritional information (38). This indicates that label use is narrow and primarily risk-avoidance oriented (avoiding expired food), rather than informed decision-making about composition or additives.

Similarly, most respondents check expiration dates before purchase (302) and avoid visibly damaged products (327), reflecting basic consumer vigilance. Yet 161 report they do not understand labels overall, despite many claiming they are useful. This contradiction highlights overconfidence or partial understanding.

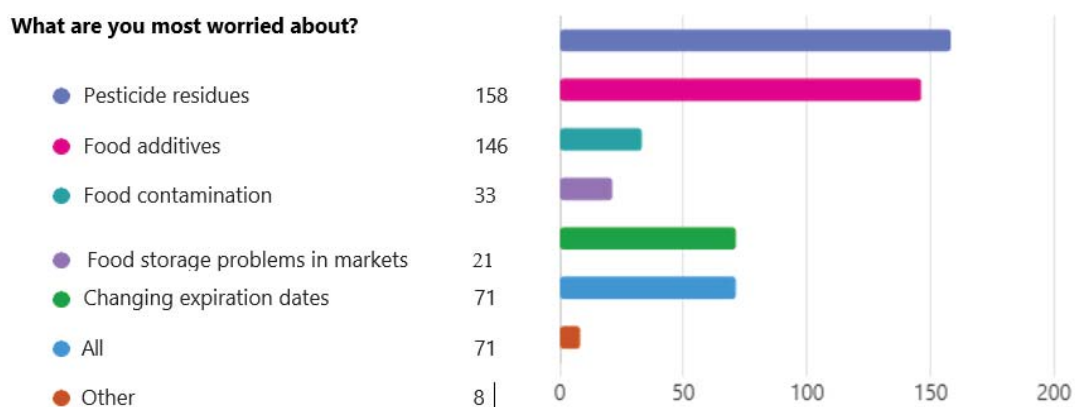
In overall, the results show moderate practical awareness but limited technical depth. Respondents understand symptoms and some core practices (handwashing, refrigeration), but knowledge gaps persist in pathogen recognition, safe reheating, and full interpretation of food labels.

The strongest area is awareness of expiration dates; the weakest areas are understanding of pathogens and nuanced label information. Confidence in understanding may exceed actual comprehension.

Perceived food safety risks: Respondents show high concern regarding chemical-related risks. The most frequently identified threats include pesticide residues (158), chemicals/hormones/antibiotics (119), and food additives (113). Fewer respondents identified improper storage (49) or contamination during production (57) as primary risks. This highlights that risk perception is more focused on “invisible chemical dangers” than on everyday handling and storage practices. Public discourse and media narratives may be shaping concern more than technical risk probability. Also, with the latest events and public debates regarding pesticide residues in fruits and vegetables the consumer is more sensitive and aware to perceive it as a risk.

Regarding how concerns are addressed, most respondents report complaining to the seller (219), while fewer contact authorities (92) or discuss issues within their community (92). Notably, 104 respondents do not know how to address food safety risks. This indicates moderate consumer agency but weak institutional engagement. There appears to be uncertainty about formal reporting mechanisms, suggesting a gap between awareness and procedural knowledge.

Institutional and consumer’s responsibility is perceived as distributed: consumers (177), public inspection institutions (178), and producers (156) are all identified in similar proportions, while only 59 selected collective responsibility. This fragmentation highlights the absence of a clear accountability model in public perception.

While institutions are recognized, there is no dominant consensus that food safety is a shared systemic responsibility. A majority express uncertainty: 242 are not confident and 111 do not know how to protect themselves, compared to 153 who feel confident. This reflects a significant gap between awareness of risks and confidence in preventive action. It reinforces earlier findings that knowledge may be partial and not fully translated into empowerment.

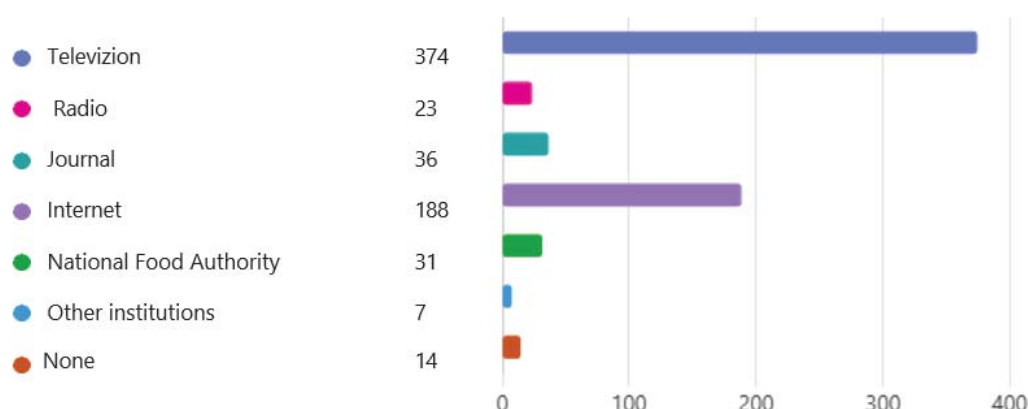
The highest concerns again centre on pesticide residues (158) and food additives (146), followed by expiration date manipulation (71) and “all risks” (71). Concerns about contamination or storage problems are comparatively lower. This confirms a pattern: respondents are more worried about systemic or chemical hazards than about household-level handling risks.

The main implication is that awareness campaigns should not only inform about risks but also strengthen procedural knowledge (how to report, how to verify safety) and practical self-efficacy. Increasing confidence in actionable prevention appears essential.

Sources of information and trust to institutions

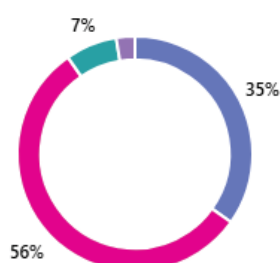
Television is the dominant source of information (374), followed by the internet (188), while official institutional channels such as the National Food Authority are cited far less (31).

This presents that mass media, rather than regulatory institutions, shapes food safety awareness. Institutional communication appears underutilized or insufficiently visible.

Awareness of the National Food Authority Hotline:

A majority (282) are unaware of the toll-free reporting number, while 177 know about it. Very few have actually used it (36 satisfied; 13 dissatisfied). This reflects a significant communication gap. Even when mechanisms for reporting exist, they are not widely known or used, limiting citizen engagement in enforcement.

Trust is divided: 185 report high trust and 77 moderate trust, while 141 report little trust and 100 no trust. This polarized trust landscape highlights institutional legitimacy is fragile. While a substantial segment

expresses confidence, a similarly large group remains sceptical. This division may explain limited use of reporting mechanisms and reliance on informal information channels.

Key barriers include difficulty understanding information (170), language barriers (143), and lack of trust in sources (101). Only 46 report no difficulties. This highlights structural communication challenges. Information may exist, but it is not sufficiently accessible, inclusive, or trusted. Comprehensibility emerges as a central issue. More respondents are aware that Albania is aligning food safety regulations with EU standards (262) than unaware (170). Additionally, 314 believe food safety will improve after EU accession while 89 do not. This indicates moderate optimism toward regulatory reform and external oversight. Trust in European standards appears stronger than trust in current domestic systems.

The results show that food safety information is primarily obtained through television and, to a lesser extent, the internet. Official institutional channels, including the National Food Authority, are cited far less frequently. This indicates that public awareness is shaped mainly by mass media rather than direct communication from regulatory bodies.

Awareness of the National Food Authority's toll-free reporting number is low, with more respondents unaware of its existence than aware. Actual usage of the hotline is minimal. This reveals a significant gap between the availability of formal reporting mechanisms and public knowledge or engagement with them.

Respondents report multiple barriers to accessing food safety information. The most prominent challenges include difficulty understanding the information, language barriers, and limited trust in information sources. Only a small minority report no difficulties. This indicates that communication is not fully accessible or inclusive, particularly for vulnerable groups.

Regarding regulatory alignment with the European Union, more respondents are aware of ongoing harmonization efforts than unaware, and a majority believe that EU evaluation will improve food safety standards. This reflects cautious optimism and possibly stronger confidence in external regulatory frameworks.

However, trust in domestic public institutions remains divided. While a portion of respondents express high or moderate trust, a substantial number report little or no trust. This polarization presents that institutional credibility is not uniformly established.

4. FINDINGS

Food safety is strongly conditioned by socio-economic vulnerability

The study confirms that food safety behaviors among marginalized groups are deeply influenced by economic instability. High unemployment levels and reliance on social assistance shape purchasing decisions, food storage practices, and dietary quality. A significant proportion of respondents report that

access to fresh and healthy food depends on monthly income cycles, while others cannot afford it consistently.

Food safety, therefore, is not only a matter of knowledge but also of purchasing power. Financial constraints increase the likelihood of risk-compromising behaviors such as buying discounted near-expiry products, prolonged storage, and repeated reheating of food.

Market-based food access increases dependence on regulatory oversight

The majority of respondents rely on supermarkets and local markets rather than self-production. While supermarkets may operate under more regulated conditions, the continued use of informal markets and street vendors introduces variability in hygiene and storage standards.

The market dependence places significant responsibility on inspection bodies and enforcement mechanisms to ensure that vulnerable consumers are not disproportionately exposed to unsafe food environments.

Food safety knowledge is practical but limited in depth

The findings show moderate awareness of foodborne illness symptoms and basic hygiene practices, particularly handwashing and checking expiration dates. However, technical knowledge is limited. Awareness of specific pathogens is low, understanding of safe reheating practices is inconsistent, and comprehension of food labels remains partial.

Respondents tend to focus narrowly on expiration dates, with limited attention to ingredients, nutritional content, or additives. This indicates risk-avoidance behavior rather than informed consumer decision-making.

Limited procedural knowledge and low self-confidence

A significant proportion of respondents report uncertainty about how to protect themselves from foodborne illness. Many do not know how to address food safety concerns formally, and awareness of complaint mechanisms (including the National Food Authority hotline) is low.

This indicates a gap between general concern and actionable knowledge. Consumers are aware of risks but lack procedural clarity and confidence in navigating institutional systems.

Institutional trust is divided and communication barriers persist

Trust in public institutions responsible for food safety is polarized. While some respondents express confidence, a substantial segment reports low or no trust. Institutional communication channels are underutilized, with most information obtained through television and internet sources rather than official authorities.

Barriers such as difficulty understanding information, language limitations, and lack of trust further weaken engagement. Despite this, there is moderate optimism regarding alignment with European Union food safety standards.

5. RECOMMENDATIONS

The study demonstrates that among marginalized groups in Albania, food safety is closely interlinked with economic vulnerability, institutional trust, and access to understandable information. While baseline awareness exists, gaps remain in technical knowledge, procedural confidence, and engagement with regulatory systems.

Addressing these gaps requires a multidimensional approach that combines education, social protection, institutional strengthening, and inclusive communication strategies. Strengthening food safety for marginalized communities is therefore not only a public health priority but also a social equity imperative.

Integrate food safety with social protection policies

Food safety interventions should be linked with food security and social assistance programs. Educational campaigns alone are insufficient if households lack the economic capacity to implement safe practices. Support mechanisms should consider incorporating safe food handling guidance, fresh food access incentives, and practical household-level solutions.

Strengthen practical, low-cost preventive education

Training programs should focus on simple, high-impact practices that do not require additional financial burden, such as:

- Proper hand hygiene
- Safe reheating limits
- Cross-contamination prevention
- Correct refrigeration practices

Educational materials should use clear, non-technical language and visual formats accessible to individuals with varying literacy levels.

Expand food label literacy beyond expiration dates

Awareness initiatives should broaden consumer understanding of labels, including ingredients, additives, and nutritional information. Simplified explanatory campaigns, visual guides, and community-based demonstrations would enhance informed purchasing decisions.

Improve visibility and accessibility of complaint mechanisms

The National Food Authority's reporting mechanisms, including the toll-free hotline, require stronger promotion, particularly within marginalized communities. Communication should be simplified, multilingual where necessary, and disseminated through trusted local actors such as NGOs and community mediators.

Enhance institutional transparency and community engagement

To address divided trust levels, institutions should strengthen transparency in inspection outcomes and enforcement actions. Public reporting of food safety controls and visible follow-up on complaints could increase confidence in regulatory systems. Public messaging should clearly communicate that food safety is a shared responsibility among consumers, producers, retailers, and institutions. Strengthening this collective understanding may improve cooperation and accountability across the food system.

6. ANNEXES

6.1 Questionnaire

6.2 Tables and charts of collected data

REFERENCES

1. <https://www.instat.gov.al/media/gignuadh/aanj-2024.pdf>
2. <https://www.undp.org/albania/publications/albania-development-finance-assessment>
3. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-07/albania_dfa_full_report.pdf
4. <https://www.instat.gov.al/sq/temat/kushtet-sociale/mbrojtja-sociale/#tab2>
5. European Commission. (2013). Consumer protection and vulnerable consumers: report. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/consumers_vulnerable_report_en.pdf
6. European Commission. (2019). Albania: Report on socio-economic disparities and inclusion. https://ec.europa.eu/info/index_en
7. FAO. (2016). Guiding principles for food security and nutrition needs assessments. <http://www.fao.org/3/a-i5516e.pdf>
8. Food and Agriculture Organization & World Health Organization. (2019). Food safety: what you should know. <http://www.fao.org/3/ca3562en/CA3562EN.pdf>
9. FAO. (2019). Albania — Country Brief. <http://www.fao.org/3/ca-briefs/en/>
10. FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2020). The State of Food Security and Nutrition in the World 2020. <http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html>
11. Grace, D. (2015). Food safety in low- and middle-income countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(9), 10490–10507. <https://doi.org/10.3390/ijerph120910490>
12. Headey, D., & Ecker, O. (2013). Rethinking the measurement of food security: from first principles to best practice. *Food Security*, 5, 327–343. <https://doi.org/10.1007/s12571-013-0253-0>
13. ILO. (2018). Women and men in the informal economy: A statistical picture — Albania context. https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_626831/lang--en/index.htm
14. INSTAT Albania. (2020). Regional Statistics and Labour Market Data. <https://instat.gov.al>
15. Kireziova, K., et al. (2015). Food safety in low-resource settings: refrigeration, storage, and post-harvest practices. *Food Control*, 50, 557–563. <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2014.09.022>
16. Law on Consumer Protection: <https://ishmt.gov.al/wp-content/uploads/2022/02/Ligji-9902-date-17.04.2008-i-ndryshuar-version-i-konsoliduar-2018.pdf>
17. Food Law No. 9863, as amended: <https://www.bujqesia.gov.al/wp-content/uploads/2022/09/ligj-2008-01-28-9863-PER-USHQIMIN-I-perditesuar.pdf>
18. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2018). Consumer Policy Toolkit. <https://www.oecd.org/competition/consumer/consumer-policy-toolkit-2018.pdf>
19. Smith, A., & Haddad, L. (2015). Reducing child undernutrition: past drivers and priorities for the post-MDG era. *World Development*, 68, 180–204. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.11.014>
20. UNDP Albania. (2020). Human Development Report — Albania. <https://www.al.undp.org>
21. World Bank. (2018). Diagnostic tools for inclusive food system policy. <https://www.worldbank.org/en/topic/food-security>
22. World Bank Albania. (2021). Albania Economic Update: <https://www.worldbank.org/en/country/albania/publication/economic-update>
23. World Health Organization. (2015). WHO estimates of the global burden of foodborne diseases: https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/

24. World Bank. (2017). Protecting consumers in the digital and global marketplace. In Global Consumer Protection. World Bank Group. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/103201510365>

Funded by
the European Union

PROJEKTI: "SAFE – Mbështetje për Edukimin Ushqimor në Shqipëri"

Vlerësimi i nevojave të komunitetit për grupet e marginalizuara

Autore: Tana Kika

Shënim: Ky studim është kryer në kuadër të projektit “SAFE - Mbështetje për edukimin mbi sigurinë ushqimore në Shqipëri”, i cili financohet nga Bashkimi Evropian dhe zbatohet nga Qendra për Ekselencë Destiny (DCE) dhe Qendra TEAM. Përmbajtja e tij është përgjegjësi e vetme e autorit dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Tabela e përmbajtjes

1. Hyrje	3
1.1 Sfondi dhe konteksti	3
1.2 Rëndësia e Sigurisë Ushqimore dhe Mbrojtjes së Konsumatorit.....	5
1.3 Korniza Institucionale dhe Rregullatore për Sigurinë Ushqimore dhe Mbrojtjen e Konsumatorit në Shqipëri	6
2. Qëllimi dhe metodologjia	8
2.1 Qëllimi i studimit	8
2.2 Metodologjia	8
2.3 Konsiderata etike	9
3. Analiza e të dhënave të sondazhit	10
4. Gjetjet	21
5. Rekomandime	22
6. Shtojca	22

1. Hyrje

1.1 Situata aktuale dhe konteksti

Në Shqipëri, grupet e marginalizuara dhe të cënueshme karakterizohen nga rreziqe të ndërthurura që lidhen me **varfërinë, të ardhurat e ulëta dhe të paqëndrueshme, aksesin e kufizuar në shërbime, barrierat që lidhen me aftësinë e kufizuar, përjashtimin e pakicave etnike, pabarazinë gjinore dhe pabarazitë rajonale**. Këto dimensionet shpesh përforcojnë njëra-tjetrën, duke krijuar cënueshmëri të vazhdueshme për grupe të caktuara dhe duke rritur mundësinë e privimit, përfshirë pasigurinë ushqimore dhe praktikën e kompromentuar të sigurisë ushqimore.

Të dhënat kombëtare¹ tregojnë në mënyrë të qëndrueshme se një pjesë e konsiderueshme e popullsisë përjeton cënueshmëri ekonomike. Në vitin 2024, **norma e rrezikut të varfërisë** (të ardhurat nën pragun kombëtar) ishte 19.2%, pak më e përmirësuar krahasuar me vitin 2023. **Pragu i rrezikut të varfërisë** për një familje njëpersonëshe u vlerësua në **324,336 ALL në vitin 2024** (nga 262,325 ALL në 2023), duke pasqyruar rritjen e kostos së jetesës dhe ndryshimet në strukturën e shpenzimeve familjare. Pjesa e individëve **në rrezik të varfërisë ose përjashtimit social (AROE)** u raportua në **40.5% në vitin 2024** (një tregues i përbërë që përfshin rrezikun e varfërisë, privimin e rëndë material/social, ose intensitetin shumë të ulët të punës). Ndërkohë, sipas gjetjeve të INSTAT për vitin 2023, norma e rrezikut të varfërisë ishte 19.7%, duke dëshmuar vazhdimësinë e cënueshmërisë ekonomike edhe përpara përditësimit më të fundit për vitin 2024.

Mbrojtja sociale shërben si një mekanizëm kyç për përballimin e vështirësive nga familjet vulnerabël; megjithatë, grupet përfituese mbeten të ekspozuara në mënyrë strukturore ndaj privimit material. Një Vlerësim i Financimit për Zhvillim i UNDP-së² vëren se **Ndihma Ekonomike (NE)** mbështeti **64,000 familje në vitin 2022**, që përfaqëson rreth **224,000 përfitues individualë**, dhe se nivelet e përfitimeve të NE u rritën gjatë periudhës 2018–2022³. Programi i Reformës Ekonomike (ERP) i Shqipërisë gjithashtu përmend mbështetjen për **rreth 50,000 familje** në kuadër të skemës së ndihmës ekonomike.

Komunitetet rome dhe egjiptiane dokumentohen gjerësisht si ndër grupet më të përjashtuara, duke u përballur me pengesa në arsim, punësim, strehim dhe akses në shërbime. Profili i INSTAT-it, i bazuar në Regjistrimin e Popullsisë të vitit 2011, tregon sfida që lidhen me **vetëidentifikimin** dhe **nënnumërimin**, ku regjistrimi evidentoi 11,669 persona (8,301 romë dhe 3,668 egjiptianë), ndërsa vlerësime të tjera të cituara në të njëjtin raport janë shumë më të larta (p.sh., **115,000** nga Këshilli i Evropës; **13,000** nga një sondazh i UNICEF-it).

Personat me aftësi të kufizuara shpesh përjetojnë pengesa në punësim, në aksesin ndaj shërbimeve dhe pjesëmarrjen sociale, duke rritur cënueshmërinë ndaj varfërisë dhe varësisë. Një prezantim i INSTAT-it mbi aftësitë e kufizuara raporton se **6.2% e popullsisë mbi moshën 15 vjeç** ka të paktën një lloj aftësie

¹ <https://www.instat.gov.al/media/gignuadh/aanj-2024.pdf>

² <https://www.undp.org/albania/publications/albania-development-finance-assessment>

³ https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-07/albania_dfa_full_report.pdf

të kufizuar, ku gratë kanë rezultuar paksa më të prekura se burrat. INSTAT⁴ gjithashtu vëren se personat me aftësi të kufizuara përfshihen në skemat e mbrojtjes sociale, duke reflektuar rëndësinë e përfitimeve dhe sistemeve të mbështetjes që lidhen me aftësitë e kufizuara. Megjithatë, përfshirja në skemat e mbrojtjes sociale e kategorive të ndryshme të personave me aftësi të kufizuara nuk do të thotë që të gjithë personat me aftësi të kufizuara janë të përfshirë plotësisht, kryesisht për shkak të vështirësive në përmbushjen e kriterëve të dokumentacionit kualifikues, barrierave administrative, mungesës së përfshirjes, boshllëqeve gjeografike dhe të shërbimeve, si dhe problemeve me të dhënat dhe identifikimin: nën-regjistrimi dhe të dhënat e dobëta mbi aftësitë e kufizuara çojnë në numërim të pamjaftueshëm të përfituesve. Megjithatë, vërehet një rritje të lehtë të përgjithshme të numrit total të personave me aftësi të kufizuara që mbështeten nga viti 2022 në 2024, me rreth 3,000 përfitues më shumë.

Mosstabiliteti në punësim është një rrugë kryesore drejt varfërisë dhe pasigurisë ushqimore, veçanërisht **midis të rinjve dhe grave**. Anketa tremujore mbi Forcën e Punës së INSTAT-it (Tremujori i 2-të 2025) raporton një normë zyrtare papunësie prej **7.5% për burrat dhe 9.8% për gratë**, duke treguar një hendek gjinior. INSTAT gjithashtu vëren se **papunësia e të rinjve (15–29 vjeç) është 15.1% në tremujorin e dytë të vitit 2025, dhe 15% në raportin e tremujorit të tretë të vitit 2025**. Në veçanti, siguria ushqimore dhe sigurimi i ushqimit përbëjnë shtyllat themelore të mirëqenies sociale dhe shëndetit publik në Shqipëri, veçanërisht për popullatat e marginalizuara dhe të cënueshme. Ndërsa treguesit ekonomikë kombëtarë kanë treguar përmirësim gradual për vitet e fundit, pabarazitë në shpërndarjen e të ardhurave, stabiliteti i punësimit dhe qasja në mbrojtje sociale vazhdojnë të ekspozojnë segmente të konsiderueshme të popullsisë ndaj pasigurisë ushqimore⁵.

Pasiguria ushqimore nuk lidhet vetëm me mungesën e disponueshmërisë së ushqimit, por gjithashtu me aksesin ekonomik, përshtatshmërinë ushqyese, cilësinë e ushqimit dhe standardet e sigurisë ushqimore. Për familjet me të ardhura të ulëta, punësimi i paqëndrueshëm, puna informale dhe rritja e kostos të jetesës reduktojnë ndjeshëm fuqinë blerëse, duke çuar shpesh në cenim të diversitetit ushqimor dhe në varësi nga produktet ushqimore me kosto të ulët, por me vlerë ushqyese të pamjaftueshme. Në zonat rurale dhe periferike, infrastruktura e kufizuar dhe aksesit i ulët në tregje mund të kufizojnë më tej disponueshmërinë dhe shumëllojshmërinë e ushqimit.

Grupet e marginalizuara, përfshirë dhe familjet me të ardhura të ulëta, të papunët, familjet me një prind të vetëm, personat me aftësi të kufizuara, të moshuarit që jetojnë vetëm dhe pakicat etnike, përballen me rreziqe të pabarabarta lidhur me pasigurinë ushqimore. Këto rreziqe shpesh intensifikohen nga barrierat strukturore si qasja e kufizuar në ndihmën sociale, mekanizmat e pamjaftueshëm të mbështetjes vendore dhe informacioni i pamjaftueshëm mbi standardet e sigurisë ushqimore⁶.

Siguria ushqimore përbën gjithashtu një shqetësim në aspekt të shëndetit publik. Ndërgjegjësimi i kufizuar për kushtet e ruajtjes së duhur të ushqimit, praktikatat higjienike dhe standardet e konsumit të sigurt, duke shtuar dhe aksesin e kufizuar në produkte ushqimore të kontrolluara për cilësinë e tyre, mund të rrisin

⁴ <https://www.instat.gov.al/sq/temat/kushtet-sociale/mbrojtja-sociale/#tab2>

⁵ <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099502310122217701/pdf/IDU0dfc794bb0b54604f250ada505455fc55a4c7.pdf>

⁶ <https://www.worldbank.org/en/country/albania/publication/economic-update>; https://ec.europa.eu/info/index_en

ekspozimin ndaj rreziqeve shëndetësore. Në familjet ekonomikisht të pambrojtura, kufizimet financiare shpesh ndikojnë në kompromise midis sasisë dhe cilësisë së ushqimit, duke çuar në kequshqyerje, mungesa të përbërësve ushqimorë ose dhe deri në komplikacione shëndetësore⁷.

Dallimet rajonale ndikojnë edhe më tej në modelet e aksesit në ushqim. Qendrat urbane si Tirana mund të ofrojnë më shumë mundësi tregu, por gjithashtu karakterizohen nga kosto më të larta të jetesës, ndërsa zonat rurale në rajone të tilla si Dibër, Gjirokastrë, Korçë e të tjera, mund të përballen me kufizime infrastrukturore dhe në shërbime. Kuptimi i këtyre ndryshimeve rajonale është thelbësor për përshtatjen e ndërhyrjeve specifike. Duke marrë parasysh natyrën shumëdimensionale të pasigurisë ushqimore, që përfshin cënueshmërinë ekonomike, aksesin në shërbime, nivelet e ndërgjegjësimit dhe pabarazitë strukturore, është e nevojshme një vlerësim gjithëpërfshirës në nivel komuniteti. Mbledhja e të dhënave drejtpërdrejt nga popullatat e përmendura dhe të përfshira mundëson një kuptim më të qartë të shkallës dhe karakteristikave specifike të cënueshmërive lidhur me ushqimin në rajone të ndryshme.

Ky Vlerësim i Nevojave të Komunitetit synon të ofrojë njohuri të bazuara në të dhëna reale mbi sfidat e sigurisë ushqimore dhe sigurimit të ushqimit ndër grupet e marginalizuara në pesë rajone të Shqipërisë. Duke identifikuar nevojat prioritare dhe boshllëqet në shërbime, ky studim mbështet marrjen e vendimeve të informuara për autoritetet lokale, organizatat e shoqërisë civile dhe partnerët e zhvillimit që synojnë të forcojnë qëndrueshmërinë ushqimore dhe të promovojnë përfshirjen sociale.

1.2 Rëndësia e sigurisë ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorit

Siguria ushqimore dhe mbrojtja e konsumatorit janë komponentë themelorë të shëndetit publik, barazisë sociale dhe dinjitetit njerëzor. Ndërsa siguri i ushqimit siguron aksesin në ushqim të mjaftueshëm, siguria ushqimore garanton që ky ushqim të jetë i sigurt për konsum dhe i pastër nga kontaminantët, modifikimet dhe rreziqet shëndetësore⁸. Për grupet e marginalizuara dhe ekonomikisht të ndjeshme, rëndësia e sigurisë ushqimore është veçanërisht e madhe për shkak të disavantazheve strukturore që rrisin ekspozimin e këtyre grupeve ndaj mjediseve ushqimore të pasigurta.

Familjet me të ardhura të ulëta shpesh i japin përparësi çmimit të ulët mbi cilësinë kur blejnë ushqime. Fuqia e kufizuar blerëse mund të çojë ata të mbështeten në produkte me kosto të ulët, tregjet informale, artikujt me zbritje pranë datës së skadencës, ose ushqime të ruajtur në kushte jo të duhura. Në këto rrethana, rreziku i ekspozimit ndaj sëmundjeve të transmetuara me anë të ushqimit, produkteve të kontaminuara, ose ushqimit me vlerë të pamjaftueshme ushqyese rritet ndjeshëm. Konsumatorët e marginalizuar mund të mos kenë gjithashtu akses në informacion të saktë në lidhje me etiketimin, datat e skadencës, origjinën e produktit, dhe praktikën e sigurta të trajtimit të ushqimit⁹.

Mekanizmat e mbrojtjes së konsumatorit luajnë një rol kritik në mbrojtjen e popullatave të cënueshme nga produktet e pasigurta dhe praktikën e padrejta të tregut. Megjithatë, grupet e marginalizuara shpesh

⁷ https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/; <https://doi.org/10.3390/ijerph120910490>

⁸ https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/; <http://www.fao.org/3/ca3562en/CA3562EN.pdf>.

⁹ <https://doi.org/10.3390/ijerph120910490>; <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.11.014>

përballen me pengesa në aksesin e mekanizmit të ankesës, raportimin e shkeljeve ose kërkimin e mbështetjes institucionale. Ndërgjegjësimi i kufizuar për të drejtat e konsumatorit, besimi i ulët institucional, izolimi gjeografik dhe kompleksiteti administrativ mund t'i pengojnë këta individë të ushtrojnë të drejtat e tyre në mënyrë efektive. Si rezultat, produktet ushqimore të pasigurta mund të qarkullojnë në mënyrë disproporcionale në zonat me mbikëqyrje më të dobët ose kapacitet të reduktuar për mbrojtjen e konsumatorit¹⁰.

Siguria ushqimore është gjithashtu e lidhur ngushtë edhe me rezultatet e shëndetit publik. Fëmijët, të moshuarit dhe personat me sistem imunitar të komprometuar, të cilët shpesh janë më të përfaqësuar në mesin e grupeve të marginalizuara, janë veçanërisht të prekshëm nga sëmundjet të shkaktuara me anë të ushqimit. Kushtet e papërshtatshme të ruajtjes së ushqimit për shkak të banesave të mbipopulluara, furnizimit të ndërprerë me energji elektrike ose mungesës së frigoriferit rrisin më tej rreziqet shëndetësore. Në këto raste, siguria ushqimore bëhet jo vetëm një çështje rregullatore, por edhe një shqetësim për mbrojtjen sociale dhe barazinë shëndetësore¹¹.

Për më tepër, paqëndrueshmëria ekonomike intensifikon cënueshmërinë. Kur familjet përballen me papunësi, kushte pune informale ose ndihmë sociale të pamjaftueshme, ato mund të ulin ndjeshëm larmishmërinë ushqimore, duke blerë ushqime të përpunuara më të lira ose të anashkalojnë vakte të tëra. Këto strategji përballimi mund të dëmtojnë ekuilibrin ushqyes dhe shëndetin në mënyrë afatgjatë. Garantimi i sigurisë ushqimore në këtë aspekt kontribuon në thyerjen e cikleve të privimit dhe parandalon barrën financiare të mëtejshme lidhur me shëndetin mbi familjet tashmë të cënueshme¹².

Për komunitetet e marginalizuara, veçanërisht ato që përballen me diskriminim ose izolim gjeografik, sistemet efektive të mbrojtjes së konsumatorit janë thelbësore për të siguruar një trajtim dhe akses të drejtë dhe të barabartë në tregje dhe në mallra të sigurta. Prandaj forcimi i ndërgjegjësimit për të drejtat e konsumatorit, përmirësimi i zbatimit të rregulloreve dhe rritja e përgjegjshmërisë institucionale janë komponentë kritikë të zhvillimit gjithëpërfshirës¹³.

Në kontekstin e Vlerësimit të Nevojave të Komunitetit, shqyrtimi i sigurisë ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorit nga perspektiva e grupeve të marginalizuara ofron prova thelbësore për përgjigje të synuara politike. Identifikimi i pengesave në aksesin ndaj ushqimit të sigurt, boshllëqeve në ndërgjegjësim dhe mangësive institucionale do të mbështesë hartimin e ndërhyrjeve që promovojnë qasje të barabartë në ushqim të sigurt, të përballueshëm dhe ushqyes në të gjitha rajonet e përfshira në këtë studim.

¹⁰<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/103201510365> ;
<https://www.oecd.org/competition/consumer/consumer-policy-toolkit-2018.pdf>

¹¹ https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/ ;
<https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2014.09.022>

¹² <https://doi.org/10.1007/s12571-013-0253-0> ; <http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html>

¹³ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/consumers_vulnerable_report_en.pdf

1.3 Korniza institucionale dhe rregullatore për sigurinë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorit në Shqipëri

Siguria ushqimore dhe mbrojtja e konsumatorit në Shqipëri është e rregulluar nga një kornizë ligjore dhe institucionale e strukturuar, e përshtatur në mënyrë të vazhdueshme me standardet e Bashkimit Evropian. Legjislacioni kryesor që rregullon sigurinë ushqimore në vend është **Ligji Nr. 9863 "Për Ushqimin"**, i ndryshuar, i cili vendos parimet bazë mbi sigurinë ushqimore, gjurmueshmërinë, vlerësimin e rrezikut dhe përgjegjësisë së operatorëve të biznesit ushqimor. Ligji pasqyron qasjen "nga ferma në tavolinë", duke theksuar kontrollin në të gjithë zinxhirin ushqimor, nga prodhimi dhe përpunimi deri te shpërndarja dhe shitja me pakicë.

Institucioni qendror përgjegjës për zbatimin dhe respektimin e ligjit është Autoriteti Kombëtar i Ushqimit (AKU). AKU vepron në varësi të Ministrisë përgjegjëse për bujqësinë dhe sigurinë ushqimore dhe ka detyrë inspektimin, monitorimin, menaxhimin e riskut dhe zbatimin e standardeve të sigurisë ushqimore në të gjithë vendin. Përgjegjësia e AKU përfshin mbikëqyrjen e operatorëve të bizneseve ushqimore, kontrollet e importit/eksportit, marrjen e mostrave për produktet ushqimore, testimin laboratorik dhe reagimin ndaj rasteve të cënimit të sigurisë ushqimore.

Në nivel vendor, inspektoratet bashkiake dhe strukturat e vetëqeverisjes vendore gjithashtu luajnë një rol në mbikëqyrjen e tregut, veçanërisht në tregjet e hapura, njësitë e vogla të shitjes me pakicë dhe mjediset e tregjeve informale. Këto mekanizma të decentralizuar janë thelbësorë për sigurimin e përputhshmërisë në nivel komuniteti. Megjithatë, pabarazitë në kapacitetin institucional, stafin, burimet njerëzore e teknike dhe frekuencën e inspektimeve mund të çojnë në zbatim të pabarabartë për të gjithë rajonet.

Përveç legjislacionit për sigurinë ushqimore, të drejtat e konsumatorit mbrohen me **Ligjin Nr. 9902 "Për Mbrojtjen e Konsumatorit"**, i cili vendos të drejtën për siguri, informacion, zgjedhje dhe dëmshpërblim. Strukturat për mbrojtjen e konsumatorit, duke përfshirë drejtoritë përgjegjëse brenda ministrive përkatëse dhe strukturat bashkiake, synojnë të mbrojnë individët nga produktet e pasigurta dhe praktikatat tregtare të padrejta. Megjithatë, grupet e cënueshme dhe të marginalizuara shpesh përballen me pengesa praktike në aksesimin e mekanizmave të ankesave, raportimin e shkeljeve ose në orientimin e procedurave administrative.

Për komunitetet e marginalizuara, efektiviteti i këtij kuadri rregullator është jashtëzakonisht i rëndësishëm. Kur mekanizmat e zbatimit funksionojnë në mënyrë efektive, konsumatorët përfitojnë nga produkte më të sigurt, etiketim më i qartë dhe gjurmueshmëri e përmirësuar. Përkundrazi, në kontekste ku monitorimi është më i dobët ose tregjet informale mbizotërojnë, familjet ekonomikisht të cënueshme mund të jenë në mënyrë disproporcionale të ekspozuara ndaj produkteve ushqimore nën standard ose edhe të pasigurta.

Përforcimi i koordinimit midis Autoritetit Kombëtar të Ushqimit, inspektorateve bashkiake, organeve të mbrojtjes së konsumatorit dhe shërbimeve sociale është thelbësor për t'u siguruar që masat e sigurisë ushqimore përkthehen në mbrojtje reale për popullatat e marginalizuara. Në kuadër të këtij Vlerësimi të

Nevojave të Komunitetit, analizimi i gjetjeve të ndërgjegjësimit mbi standardet e sigurisë ushqimore, besimit në institucione dhe aksesit në mekanizmat e ankimit ofron njohuri të rëndësishme se si funksionojnë në praktikë mbrojtjet rregullatore për grupet e cënueshme në të gjithë Shqipërinë.

2. QËLLIMI DHE METODOLOGJIA

2.1 Qëllimi i studimit

Projekti "SAFE: Mbështetje për Edukimin Ushqimor në Shqipëri", i financuar nga Bashkimi Evropian, zbatohet pothuajse në të gjithë Shqipërinë nga Qendra për Ekselencë Destiny dhe Qendra TEAM-Together Everyone Achieves More. Një nga rezultatet e këtij projekti është edhe përgatitja e studimi mbi: Vlerësimin e Nevojave për Grupet e Margjinalizuara në rajonet e Tiranës, Gjirokastrës, Vlorës, Shkodrës dhe Korçës.

Qëllimi i këtij studimi është të vlerësojë nivelin e ndërgjegjësimit, njohurive, qëndrimeve dhe sjelljeve lidhur me sigurinë ushqimore në grupet e margjinalizuara në Shqipëri. Studimi synon të identifikojë hendekët në kuptueshmëri, barrierat lidhur me praktikën e sigurisë ushqimore, dhe kufizimet që pengojnë angazhimin aktiv të konsumatorit brenda sistemit të sigurisë ushqimore.

Konkretisht, vlerësimi synon të:

- Vlerësojë se si grupet e margjinalizuara perceptojnë risqet dhe përgjegjësitë mbi sigurinë ushqimore;
- Masë nivelin e njohurive të tyre lidhur mbi standardet, praktikën dhe mekanizmat e raportimit të sigurisë ushqimore;
- Identifikimin e modeleve të sjelljes që lidhen me blerjen, trajtimin dhe raportimin e rreziqeve të ushqimit;
- Kuptimin të nivelit të besimit ndaj institucioneve publike përgjegjëse për sigurinë ushqimore;
- Identifikimin e nevojave kryesore dhe sfidave me të cilat përballen komunitetet e cënueshme në aksesin për ushqim të sigurt dhe informacionit të besueshëm.

Gjetjet do të ofrojnë njohuri të bazuara në prova për të mbështetur përpjekjet për sensibilizim, për të forcuar bashkëpunimin shumë palësh dhe për të kontribuar në përmirësimin e efektivitetit të sistemit të sigurisë ushqimore të Shqipërisë sipas qasjes “Një Shëndet”. Studimi gjithashtu do të shërbejë si bazë për dialogun politik dhe marrjen e vendimeve të informuara përmes prezantimit të rezultateve në tryeza të rrumbullakëta me palët e interesuara.

2.2 Metodologjia

Ky studim është përshtatur mbi hartimin e një studimi tërësor dhe sasior me synimin për të vlerësuar njohuritë, qëndrimet dhe praktikën e grupeve të margjinalizuara në Shqipëri lidhur me sigurinë ushqimore.

Qasja tërësore ka mundësuar mbledhjen e të dhënave njëherazi, duke ofruar një pikëpamje të perceptimeve, sjelljeve dhe kufizimeve aktuale që lidhen me sigurinë ushqimore në komunitetet e synuara.

Hulumtimi u krye duke përdorur një **pyetësor të strukturuar**, të zhvilluar në përputhje me objektivat e projektit SAFE dhe të udhëhequr nga strategjitë përkatëse kombëtare dhe ato të BE-së për sigurinë ushqimore. Pyetësi është hartuar për të siguruar qartësi, ndjeshmëri kulturore dhe qasje, veçanërisht duke marrë parasysh kufizimet e mundshme të shkrim-leximit brenda grupeve të marginalizuara.

Siç përcaktohet në pyetësor (bashkëngjitur këtij raporti si aneks), ai përfshin seksione që mbulojnë karakteristikat demografike, aksesin dhe sigurimin e ushqimit, njohuritë dhe ndërgjegjësimin për sigurinë ushqimore, qëndrimet dhe besimin ndaj institucioneve, si dhe arritjen deri në informim.

Grupet e synuara: Popullsia e synuar e këtij studimi përbëhet nga grupe të marginalizuara që jetojnë në qarqet e synuara të projektit në Shqipëri. Ato përfshijnë:

- Anëtarë të komunitetit Rom dhe Egjiptian;
- Gratë e papuna;
- Kujdestarët e personave me aftësi të kufizuara;
- Familjet që marrin ndihmë sociale ose që klasifikohen si familje me të ardhura të ulëta.

Këto grupe janë përzgjedhur bazuar në cënueshmërinë e tyre të rritur ndaj pasigurimit të ushqimit, aksesin e kufizuar në informacion të besueshëm, disavantazhet socio-ekonomike dhe ekspozimin e mundshëm ndaj rreziqeve më të larta të sigurisë ushqimore.

Kriteret e përfshirjes për pjesëmarrje ishin:

- Personat mbi 18 vjeç
- Përkatësia ndaj njëres prej kategorive të identifikuara si të marginalizuara
- Të jetojnë në njërin prej qarqeve të targetuara (Tiranë, Gjirokastrë, Vlorë, Shkodër dhe Korçë)
- Dhënia e pëlqimit për të informuar dhe të qenë vullnetar për pjesëmarrje

Pjesëmarrja ishte anonime dhe konfidenciale, në përputhje me parimet etike të kërkimit dhe standardet e kërkimit për pjesëmarrje dhe të bazuar në komunitet.

Kampionimi dhe mbulimi: Numri total i **pjesëmarrësve** të anketuar është **511**, duke siguruar përfaqësim të mjaftueshëm të të gjitha kategorive të përzgjedhura të grupeve të marginalizuara dhe të zonave gjeografike. Kjo madhësi kampionimi është në përputhje me indikatorin e synuar nga projekti (500), të përcaktuar edhe në Termat e Referencës, dhe siguron besueshmëri të mjaftueshme statistikore për analizën përshkruese.

Anketa mbuloi rajonet e mëposhtme: Tirana, Gjirokastra, Vlora, Shkodra dhe Korça. Shpërndarja e të anketuarve siguroi një përfaqësim nga të gjitha rajonet e përzgjedhura dhe kategoritë e marginalizuara, duke ruajtur ekuilibrin gjinor aty ku ishte e mundur.

Duke marrë parasysh natyrën e popullsisë së synuar dhe konsideratat e qasjes në informacion, u aplikua **një qasje e kampionimit të qëllimshëm e kombinuar me kampionin e përshtatshëm**. U vendos bashkëpunim me disa OJQ dhe organizata komunitare që punojnë drejtpërdrejt me komunitetet e marginalizuara dhe kjo u konsiderua si një mekanizëm i përshtatshëm për shkak të vështirësisë së zbatimit të kampionimit të rastësishëm dhe stikt brenda popullatave të cënueshme, të cilat mund të ishin të vështira për t'u arritur. Përveç kësaj, u vendos bashkëpunim me Sektorët e Ndhmës Sociale dhe Ekonomike në Bashkitë e Tiranës dhe Gjirokastrës.

Procesi i mbledhjes së të dhënave u realizua përmes një **qasjeje të ndërthurur**, kryesisht duke përdorur pyetësorë të strukturuar të administruar elektronikisht (Google Forms) dhe, kur ishte e nevojshme, shpërndarja e mëtejshme fizike, me mbështetjen e disa OJQ lokale, përmes takimeve ballë për ballë dhe takimeve në terren me komunitetet, veçanërisht me komunitetet Rome dhe Egjiptiane, si dhe gratë e papuna. Pjesëmarrësve ju ofrua ndihmë për plotësimin e pyetësorit online, duke siguruar konfidencialitetin dhe pjesëmarrjen në mënyrë vullnetare.

2.3 Parimet etike

Ky studim u krye në përputhje të plotë me parimet etike të kërkimit, veçanërisht duke pasur parasysh përfshirjen e popullatave të cënueshme dhe atyre të marginalizuara. Pjesëmarrja ishte krejtësisht vullnetare, dhe të gjithë të anketuarit u informuan për qëllimin e studimit, natyrën e përfshirjes së tyre dhe të drejtën e tyre për të refuzuar ose tërhequr në çdo kohë pa asnjë pasojë. Për të siguruar konfidencialitetin dhe anonimitetin, nuk u mbledh asnjë informacion personal i identifikueshëm (si psh. emrat ose adresat e sakta). Përgjigjet u regjistruan në mënyrë anonime, dhe të gjitha të dhënat u ruajtën në mënyrë të sigurt dhe u përpunuar nga ekspertit për qëllime analize. Pyetësori u hartua duke përdorur një gjuhë të thjeshtë dhe të respektuese për të shmangur paragjykimin, pakënaqësitë, ose keqkuptimet, veçanërisht duke marrë parasysh barrierat e mundshme të shkrim-leximit.

Një vëmendje e veçantë iu kushtua komunikimeve me ndjeshmëri kulturore, veçanërisht gjatë angazhimit me komunitetet Rome dhe Egjiptiane, si dhe grupet e tjera të cënueshme. Bashkëpunimi me OJQ-të lokale të besueshme dhe ndërmjetësit e komunitetit krijoi një mjedis të sigurt dhe mbështetës për pjesëmarrësit. Studimi i përmbahet parimeve të respektit, mosdiskriminimit, mbrojtjes së të dhënave dhe raportimit të përgjegjshëm, duke siguruar që gjetjet të prezantohen në një mënyrë që nuk paragjykon ose paraqet në mënyrë të pasaktë asnjë grup.

3. ANALIZA E TË DHËNAVE TË SONDAZHIT

Profili socio-demografik i të anketuarve

Shpërndarja sipas moshës: Shumica e të anketuarve rezultuan në grupmoshën 25–50 vjeç (332 të anketuar), kundrejt atyre mbi 50 vjeç (108 të anketuar) dhe atyre nën 25 vjeç (67 të anketuar).

1. Moshë:

Kjo tregon se të dhënat pasqyrojnë kryesisht perceptimet e të rriturve ekonomikisht aktivë ose individëve që me shumë gjasa janë përgjegjës për blerjen dhe përgatitjen e ushqimit në familje. Ky përqendrim i moshës forcon besueshmërinë e gjetjeve që lidhen me sigurimin e ushqimit, praktikën e përgatitjes së ushqimit dhe marrjen e vendimeve në familje. Përfaqësimi relativisht më i vogël i të rinjve sugjeron se edukimi për sigurinë ushqimore tek popullatat më të reja mund të kërkojë strategji të synuara jashtë këtij grupi pjesëmarrësish.

Shpërndarja gjinore: Përgjigjet u dominuan kryesisht nga gratë (420 gra kundrejt 86 burra). Kjo pabarazi është e rëndësishme në analizë më shumë sesa problematike. Në shumë familje, sikurse dhe brenda komuniteteve të cënueshme, gratë janë blerëset dhe përgatitëset kryesore të ushqimit. Prandaj, grupi i të dhënave pasqyron fuqishëm perceptimet dhe praktikën e atyre që janë më drejtpërdrejt përgjegjëse për trajtimin e ushqimit dhe të ushqyerin e familjes.

2. Gjinia

Megjithatë, pjesëmarrja e kufizuar e meshkujve mund të sugjerojë:

- Angazhim të ulët të burrave në çështjet e sigurisë ushqimore
- Ndarje kulturore të roleve në përgatitjen e ushqimit
- Nevoja të mundshme për iniciativë ndërgjegjësimi të drejtuar meshkujve

Shpërndarja gjeografike: Të anketuarit janë të shpërndarë në pesë qarqe: Tiranë (145 persona), Shkodër (114 persona), Korçë (86 persona), Gjirokastër (95 persona) dhe Vlorë (68 persona). Ky përfaqësim gjeografik relativisht i balancuar mundëson një perspektivë urbane më të gjerë. Përqendrimi në Tiranë mund të reflektojë dendurinë e popullsisë dhe aksesin në rrjedhën e shpërndarjes së pyetësorit.

3. Vendndodhja

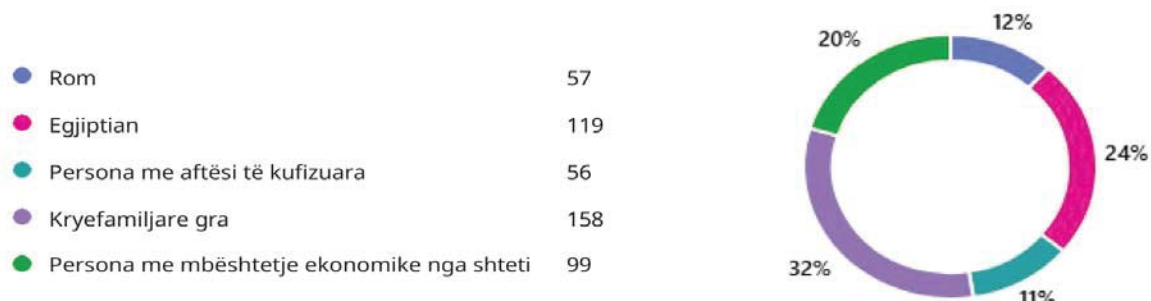
Megjithatë, duke qenë se shumica e të anketuarve jetojnë në zona urbane (405 urbane kundrejt 92 rurale), gjetjet pasqyrojnë kryesisht sistemet ushqimore urbane, varësinë nga supermarketet, ekspozimin ndaj rregullimit të tregut dhe ndërgjegjësimin institucional, më shumë sesa modelet e vetë-prodhimit rural.

Profili i cënueshmërisë etnike dhe sociale: Anketa përfshin një përfaqësim të konsiderueshëm nga komunitetet e cënueshme:

- Komuniteti egjiptian (119)
- Komuniteti rom (57)
- Personat me aftësi të kufizuara (56)
- Gratë kryefamiljare (158)
- Personat që marrin ndihmë ekonomike nga shteti (99)

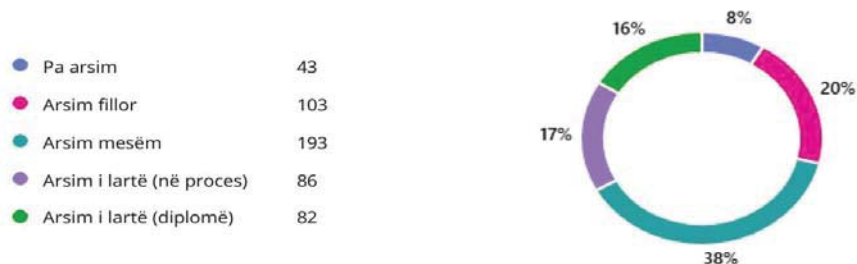
Kjo përbërje formëson në mënyrë të konsiderueshme interpretimin e rezultateve. Siguria ushqimore në këtë aspekt nuk është vetëm një çështje e shëndetit publik, por ndërthuret edhe me: cënueshmërinë ekonomike; përjashtimin social; barrierat strukturore të aksesit. Proporcioni i lartë i grave kryefamiljare është veçanërisht i rëndësishëm. Këto gra të anketuara me shumë gjasa përballen me barrë të dyfishtë, financiare dhe të kujdesit, gjë që ndikon në zgjedhjet e blerjeve ushqimore dhe në tolerancën ndaj riskut.

4. Përkatësia etnike/komunitare

Nivel i arsimit: Shumica e të anketuarve kanë përfunduar arsimin e mesëm (193), shifër kjo e ndjekur nga arsimi fillor (103). Një grup i konsiderueshëm ka arsim të lartë (në proces 86 dhe të diplomuar 82), ndërsa 43 raportojnë se nuk kanë asnjë arsim formal. Ky shpërndarje tregon një mjedis me shkrim e lexim të përzier.

5. Niveli i arsimit

Ndërsa një pjesë e konsiderueshme mund të interpretojë informacionin për sigurinë ushqimore, një tjetër segment mbetet i cënuar nga arsimimi formal i kufizuar, gjë që mund të ndikojë drejtpërdrejt në:

- Kuptimin e etiketave
- Interpretimin e riskut
- Kuptimin e praktikave të sigurta të ruajtjes së ushqimit.

Kjo bëhet veçanërisht e rëndësishme kur më vonë analizohen vështirësitë në kuptimin e etiketave ushqimore.

Statusi i punësimit: Shumica e të anketuarve janë të papunë (307 kundrejt 188 të punësuar). Ky faktor ekonomik shpjegon fuqishëm gjetjet e mëtejshme:

- Qasje e paqëndrueshme në ushqime të freskëta

- Ndjeshmëria ndaj çmimit
- Modelet e kushtëzuara të blerjes së ushqimit
- Varësinë nga programet e ndihmës sociale

6. Statusi i punësimit:

Përmbledhja e strukturës socio-demografike formëson në mënyrë aktive mënyrën se si siguria ushqimore kuptohet, praktikohet dhe prioritetizohet. Në këtë sondazh, profili që del në pah është një popullsi kryesisht urbane, kryesisht femra, ekonomikisht të cënueshme, me përfaqësim të fortë nga grupet që zakonisht përballen me shtresa të shumta përjashtimi (komunitetet Rome dhe Egjiptiane, personat me aftësi të kufizuara, gratë kryefamiljare dhe përfituesit e mbështetjes ekonomike të shtetit). Ky pozicionim ka rëndësi sepse sjelljet lidhur me sigurinë ushqimore rrallë here udhëhiqen vetëm nga njohuritë. Ato ndikohen fuqishëm nga disponueshmëria e kohës, përgjegjësitë familjare, presioni financiar, besimi në institucione dhe qasja në informacion të kuptueshëm.

Një gjetje kyçe është përfaqësimi i grave krahasuar me burrat. Kjo ka një kuptim analitik sepse pasqyron se kush mban përgjegjësinë e përditshme për furnizimin dhe përgatitjen e ushqimit në këto familje. Prandaj, sondazhi adreson perceptimet dhe praktikën e grupit që ka më shumë gjasa të "ruajë" sigurinë ushqimore në jetën reale. Nga perspektiva e hartimit të studimit, kjo shihet si një mundësi, por dhe si një paralajmërim. Është një mundësi pasi ndërhyrjet e synuara të gratë në këto komunitete mund të kenë një ndikim të drejtpërdrejtë në nivel familjar. Por është edhe një paralajmërim sepse mund të forcojë pa dashje idenë se siguria ushqimore është përgjegjësi e grave, duke i lënë burrat më pak të angazhuar, më pak të informuar dhe më pak përgjegjës për praktikën e trajtimit të sigurt të ushqimit kur përfshihen (p.sh., blerja dhe transporti i ushqimit, pjekja në sgarë, mbetjet ushqimore).

Dominimi i përgjigjeve nga zonat urbane tregon se rezultatet janë formësuar fuqishëm nga sistemet ushqimore urbane: varësia nga rrjetet e shitjes me pakicë (supermarkete, tregje, shitës rrugësh), ekspozimi më i madh ndaj ushqimeve të paketuara dhe të etiketuara, si dhe kontakti më i madh (të paktën në teori) me institucionet publike dhe kanalet e informacionit.

Nivelet e arsimimit janë të përziera: arsimi i mesëm është grupi më i madh (193), i ndjekur nga arsimi fillor (103), arsimi i lartë në proces (86), diplomë e arsimit të lartë (82) dhe pa arsim (43). Kjo shpërndarje nënkupton se një pjesë domethënëse e të anketuarve kanë shkrim dhe lexim elementar të mjaftueshëm për të lexuar informacione të thjeshta.

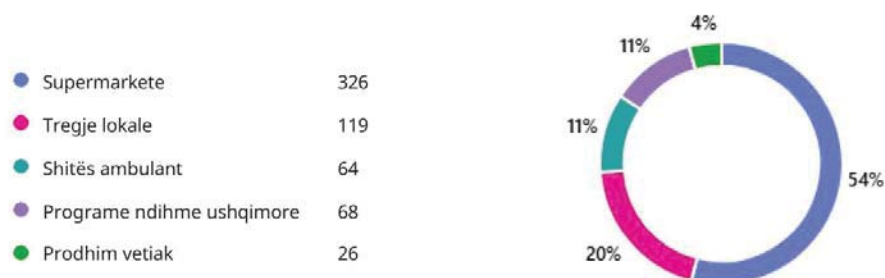
Statusi i punësimit është një kufizim tjetër përcaktues: numri i të anketuarve të papunë (307) tejkalon atë të të punësuarve (188). Kjo nuk është thjesht një statistikë ekonomike; kjo është një faktor rreziku. Papunësia zakonisht lidhet me të ardhura të parregullta, larmishmëri më të ulët ushqimore, kapacitet të reduktuar për të priorizuar freskinë dhe ndonjëherë varësinë nga burimet e ushqimit me kosto më të lirë, ku siguria dhe cilësia mund të jenë më pak të kontrollueshme. Ajo gjithashtu mund të rrisë ndjeshmërinë ndaj çmimeve promovuese që mund të përfshijnë produkte me afat skadimi më të afërt ose me ruajtje jo të duhur. Nga këndvështrimi i shëndetit publik, kjo rekomandon se ndërhyrjet për sigurinë ushqimore që anashkalojnë përballimin nuk do të cojnë në ndryshim të të sjellurit. Nëse zgjedhjet e sigurta perceptohen si më të shtrenjta, të anketuarit mund të kuptojnë risqet, por përsëri të jenë të paaftë të veprojnë sipas udhëzimeve.

Në tërësi, rezultatet socio-demografike tregojnë një përfundim kryesor: ky shembull përfaqëson konsumatorë për të cilët siguria ushqimore **ka të ngjarë të jetë një marrëveshje e përditshme midis njohurive, besimit dhe mundësisë së përballimit**. Pyetësi nuk ka kampionuar një "konsumator mesatar" ideal, por konsumatorë të komuniteteve ku sistemet ushqimore dhe sistemet sociale ndërveprojnë. Pikërisht për këtë arsye këto gjetje mund të shërbejnë fuqishëm për mbrojtjen dhe programimin: sepse ato theksojnë se politika e sigurisë ushqimore është gjithashtu politikë sociale.

Qasja në ushqim:

Pyetjes se ku sigurojnë kryesisht ushqimin, shumica e të anketuarve raportuan supermarkete (326), të ndjekura nga tregjet lokale (119), shitësit rrugorë (64), programet e ndihmës ushqimore (68) dhe vetë-prodhimi (26).

9. Ku e siguron kryesisht ushqimin?

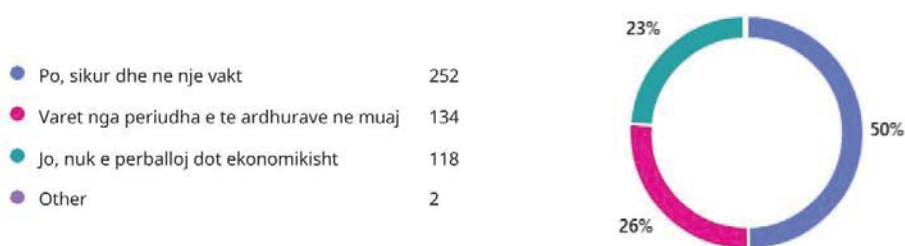

Mbizotërimi i supermarketeve tregon se, të paktën në mënyrë strukturore, shumica e të anketuarve janë të integruar në sistemet formale të shitjes me pakicë të ushqimit. Kjo mund të interpretohet në mënyrë pozitive nga këndvështrimi i sigurisë ushqimore: supermarketet me shumë gjasa detyrohen të operojnë me standarde të rregulluara magazinimi, monitorimi të zinxhirit ftohtës, kërkesa për etiketim dhe mbikëqyrje inspektimi krahasuar me rrjetin informal të tregut ushqimor.

Megjithatë, përdorimi i konsiderueshëm i tregjeve lokale dhe shitësve ambulantë sjell kompleksitet. Këto pika shpesh ofrojnë opsione më të përballueshme në kosto dhe mund të jenë gjeografikisht më afër ose të njohura kulturalisht. Megjithatë, ato gjithashtu mund të paraqesin më shumë paqëndrueshmëri në kushtet e magazinimit, kontrollin e temperaturës, standardet e higjienës dhe gjurmueshmërinë e produktit ushqimor. Për familjet me vështirësi ekonomike, veçanërisht duke pasur parasysh nivelet e larta të papunësisë të identifikuara më herët, këto pika tregtimi mund të përfaqësojnë alternativa thelbësore dhe jo zgjedhje të dyta. Në përgjithësi, të dhënat tregojnë se aksesit në ushqim bazohet kryesisht në treg, jo në prodhim. Kjo i bën qeverisjen e sigurisë ushqimore, sistemet e inspektimit dhe standardet e shitjes me pakicë thelbësore për këtë komunitet.

Konsumi ditor i ushqimit të freskët dhe të shëndetshëm: Kur u pyetën nëse konsumojnë ushqim të freskët dhe të shëndetshëm çdo ditë, 252 të anketuar u përgjigjën po (të paktën një vakt në ditë), 134 deklaruan se varet nga të ardhurat gjatë muajit, dhe 118 raportuan se nuk e përballojnë dot ekonomikisht.

10. A konsumoni për çdo ditë ushqime të freskëta e të shëndetshme?

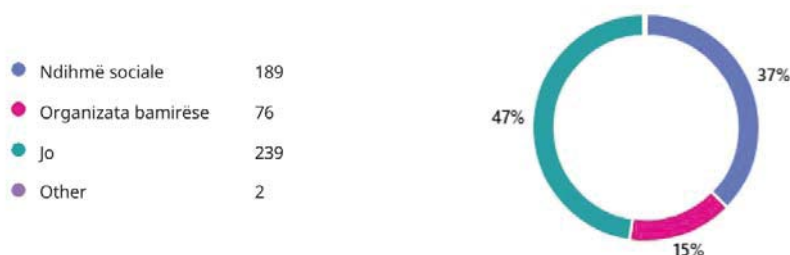
Ky rezultat është i rëndësishëm. Ndërsa rreth gjysma raportojnë akses të qëndrueshëm në ushqim të freskët, një pjesë e konsiderueshme lidh në mënyrë të qartë konsumimin e tyre me ciklet mujore të të ardhurave.

Ky model i varur nga të ardhurat sugjeron se cilësia e ushqimit luhet gjatë muajit. Është e arsyeshme të nxirret përfundimi se gjatë periudhave të likuiditetit të ulët, veçanërisht drejt fundit të muajit, familjet mund të kthehen drejt ushqimeve më të lira, që prishen lehtë dhe më të përpunuara.

Kjo luhetje ekonomike ka disa pasoja: Së pari, cilësia ushqimore bëhet e paqëndrueshme. Së dyti, sjelljet me risk për sigurinë ushqimore mund të rriten kur familjet përpiqen të zgjatën gjendjen e furnizimit me ushqim (p.sh., ruajtje e zgjatur, ngrohje disa herë, blerje artikujsh me zbritje pranë datës së skadimit). Së treti, stresi dhe presioni financiar mund të ulin vëmendjen ndaj praktikave për trajtim të sigurt.

Regjistrimi në programet e ndihmës ushqimore: Sa i përket regjistrimit në programet e ndihmës ushqimore, 189 të anketuar marrin ndihmë sociale, 76 marrin mbështetje nga organizata bamirëse, dhe 239 nuk janë të regjistruar në asnjë program të ndihmës ushqimore.

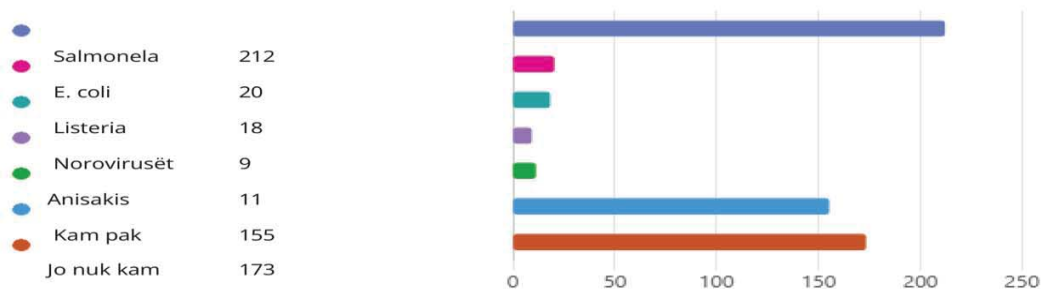
11. Jeni i regjistruar në ndonjë program ndihme ushqimore?

Kjo shpërndarje ngre disa pika të rëndësishme për interpretim. **Së pari**, numri i të anketuarve që marrin ndonjë formë ndihme (sociale ose bamirësie) është i konsiderueshëm. Kjo konfirmon se një segment i madh i popullsisë së anketuar është ekonomikisht i ndjeshëm dhe i cënueshëm. Iniciativat për sigurinë ushqimore që synojnë këtë popullatë nuk mund të ndahen nga kornizat e përgjithshme të mbrojtjes sociale. **Së dyti**, fakti që 239 të anketuar nuk janë të regjistruar në asnjë program ndihme nuk do të thotë domosdoshmërisht se ata janë të sigurt ekonomikisht. Rezultatet e mëparshme treguan papunësi të lartë, dhe përgjigjet tregojnë se shumë njerëz kanë vështirësi për të përballuar blerjet e ushqimit të freskët. Kjo demonstroi boshllëqe të mundshme në mbulimin e mbrojtjes sociale, individë që përjetojnë vështirësi financiare dhe që nuk janë të regjistruar zyrtarisht në skemat e mbështetjes. **Së treti**, bashkëjetesa e ndihmës sociale dhe pamundësisë së raportuar për të përballuar furnizimin me ushqimin e freskët tregon se mekanizmat ekzistues të mbështetjes mund të jenë të pamjaftueshëm për të garantuar cilësi të duhur të dietës ushqimore.

Njohuritë për sëmundjet e shkaktuara nga konsumi i ushqimit: Ndërgjegjësimi për patogjenë specifike duket i pabarabartë. Ndërsa 212 të anketuar identifikuan Salmonella, shumë pak njihnin shkaktarë të tjerë si E. coli (20), Listeria (18), Norovirus (9) ose Anisakis (11), dhe një pjesë e madhe raportoi se kishte pak (155) ose aspak njohuri (173).

12. Keni informacion mbi sëmundjet më të zakonshme që shkaktohen nga ushqimi i pasigurt? (0 point)

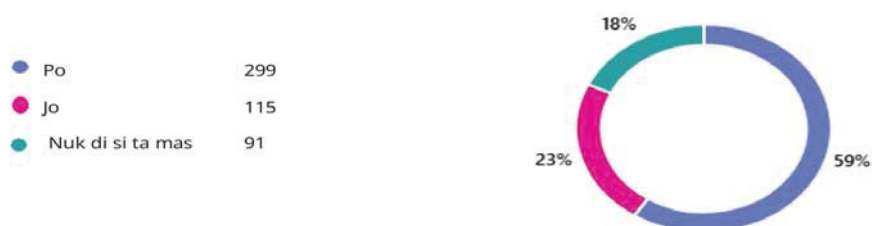

Këto të dhëna tregojnë se njohuritë janë të kufizuara në terma të përgjithshëm, madje më shumë sesa kuptimi ndaj risqeve nga ushqimi. Ndërgjegjësimi duket sipërfaqësor dhe jo gjithëpërfshirës. Megjithatë, kur u pyetën për simptomat, shumica e të anketuarve identifikuan saktë ethe, diarre dhe të vjella (395). Kjo tregon një ndërgjegjësim përmes përvojës: njerëzit mund të mos dinë emrat e patogjenëve, por njohin pasojat e sëmundjes. Fakti që 205 të anketuar raportojnë se kanë përjetuar sëmundje nga ushqimi në familjen e tyre e forcon këtë njohje praktike. Dija duket e bazuar në përvojë më shumë sesa në aspekt teknik dhe njohurish.

Higjiena dhe praktikat e sigurta të trajtimit: Praktikrat e higjienës së raportuar janë relativisht pozitive, por jo gjithëpërfshirëse. Shumica deklarojnë se lajnë duart para përgatitjes së ushqimit (341), megjithatë 40 nuk e bëjnë, dhe 126 e bëjnë vetëm ndonjëherë. Ky hendek është i rëndësishëm sepse higjiena e duarve është një nga masat kryesore parandaluese më efektive.

Njohuritë për temperaturat e sigurta të gatimit janë të moderuara: 299 e dinë që mishi duhet të gatuhet mbi 75°C, megjithatë 115 nuk e dine, dhe 91 nuk dinë si të matin temperaturën. Kjo tregon jo vetëm një vetëdijesim të pjesshëm por dhe një kapacitet praktik të kufizuar (p.sh., mungesa e termometreve). Njohuritë për kushtet e ruajtjes frigoriferike janë më të forta: 320 identifikuan saktë 4°C si të sigurt, megjithatë 93 nuk e dinë. Në kontrast, praktikrat e ngrohjes së ushqimit dëshmojnë konfuzion: vetëm 200 zgjodhën ngrohjen një herë, ndërsa 167 besojnë se ushqimi mund të ngrohet disa here, dhe 110 nuk e dinë. Kjo tregon një zonë rreziku në sjellje, veçanërisht duke pasur parasysh gjetjet e mëparshme mbi kufizimet ekonomike që mund të nxisin ngrohjen e përsëritur.

16. A e dini se mishi dhe nënproduktet e tij duhet të gatuhet në temperaturë të sigurt, mbi 75°C?

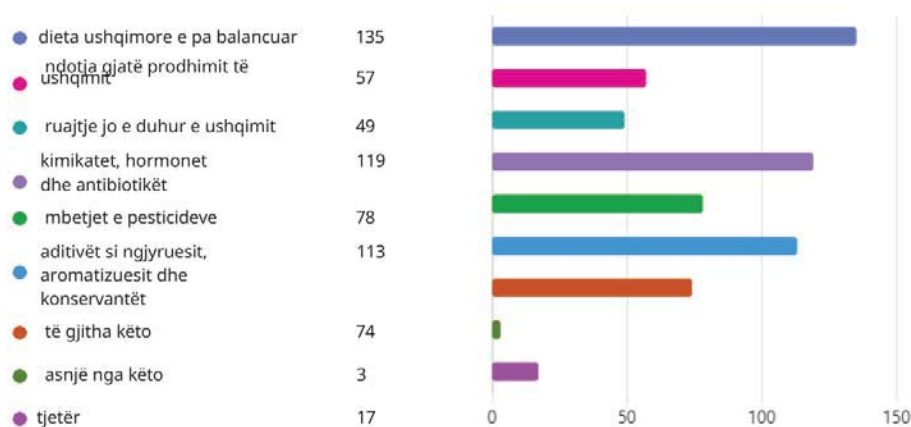

Lexueshmëria e etiketave ushqimore: Shumica e të anketuarve raportojnë se lexojnë etiketat (296), dhe 324 thonë se i kuptojnë ato. Megjithatë, 176 pranojnë se nuk e kuptojnë informacionin në etiketë, duke sugjeruar një hendek të dukshëm në kuptueshmëri. Kur specifikohet se çfarë shikojnë, shumica dërrmuese përqendrohen në datat e skadencës (387), ndërsa shumë më pak shqyrtojnë përbërësit (82) ose informacionin ushqyes (38). Kjo tregon se leximi dhe përdorimi i informacionit të etiketave është i kufizuar dhe kryesisht i orientuar drejt shmangies së rrezikut (shmangia e ushqimit të skaduar), më tepër sesa drejt marrjes së vendimeve të informuara mbi përbërjen ose shtesat.

Në mënyrë të ngjashme, shumica e të anketuarve kontrollojnë datat e skadencës para blerjes (302) dhe shmangin produktet me dëmtime të dukshme (327), gjë që reflekton vigjilencën bazë të konsumatorit. Megjithatë, 161 raportojnë se nuk i kuptojnë etiketat në përgjithësi, pavarësisht se shumë prej tyre pretendojnë se janë të dobishme. Kjo kontradiktë thekson vetëbesimin e tepruar ose kuptueshmëri të pjesëshme. Në përgjithësi, rezultatet tregojnë një vetëdijësim praktik të moderuar, por thellësi të kufizuar teknike. Të anketuarit kuptojnë simptomat dhe disa praktika themelore (larjen e duarve, temperaturat e ruajtjes në ftohje), por vazhdojnë të kenë boshllëqe njohurish në njohjen e patogjenëve, ngrohjen e sigurt dhe interpretimin e plotë të etiketave ushqimore. Fusha më e fortë është ndërgjegjësimi për datat e skadencës; fushat më të dobëta janë kuptimi i patogjenëve dhe informacioni i hollësishëm në etiketa.

Perceptimi i risqeve të sigurisë ushqimore: Të anketuarit shfaqin shqetësim të lartë në lidhje me rreziqet kimike. Risqet më të identifikuara përfshijnë mbetjet e pesticideve (158), kimikate/hormone/antibiotikë (119) dhe aditivët ushqimorë (113). Një numër më i ulët i të anketuarve identifikuan ruajtjen e papërshtatshme (49) ose kontaminimin gjatë prodhimit (57) si rreziqe kryesore. Kjo thekson se perceptimi i rrezikut është më i fokusuar te "rreziqet kimike të padukshme" sesa te praktikatat e përditshme të trajtimit dhe ruajtjes. Diskursi publik dhe problematikat mediatike mund të formësojnë shqetësimin më shumë sesa probabiliteti teknik i rrezikut. Gjithashtu, me ngjarjet e fundit dhe debatet publike në lidhje me mbetjet e pesticideve në fruta dhe perime, konsumatori është më i ndjeshëm dhe më i vetëdijshëm për ta perceptuar atë si një rrezik.

25. Cilat i konsideroni si rreziqet më të mëdha për sigurinë ushqimore?

Sa i përket mënyrës se si trajtohen shqetësimet, shumica e të anketuarve raportojnë se ankohen te shitësi (219), ndërsa më pak kontaktojnë autoritetet (92) ose diskutojnë çështjet brenda komunitetit të tyre (92). Vlen të përmendet se 104 të anketuar nuk e dinë se si t'i adresojnë rreziqet e sigurisë ushqimore. Kjo dëshmon për një angazhim të moderuar të konsumatorit, por nga ana tjetër për një angazhim të dobët institucional. Duket se ekziston pasiguri rreth mekanizmave zyrtarë të raportimit, gjë që sugjeron një hendek midis ndërgjegjësimit dhe njohurive procedurale.

Përgjegjësia institucionale dhe ajo e konsumatorit perceptohen si të shpërndara: konsumatorët (177), institucionet e inspektimit publik (178) dhe prodhuesit (156) identifikohen të gjithë në proporcione të ngjashme, ndërsa vetëm 59 kanë zgjedhur përgjegjësinë kolektive. Kjo ndarje thekson mungesën e një modeli të qartë llogaridhënieje në perceptimin publik.

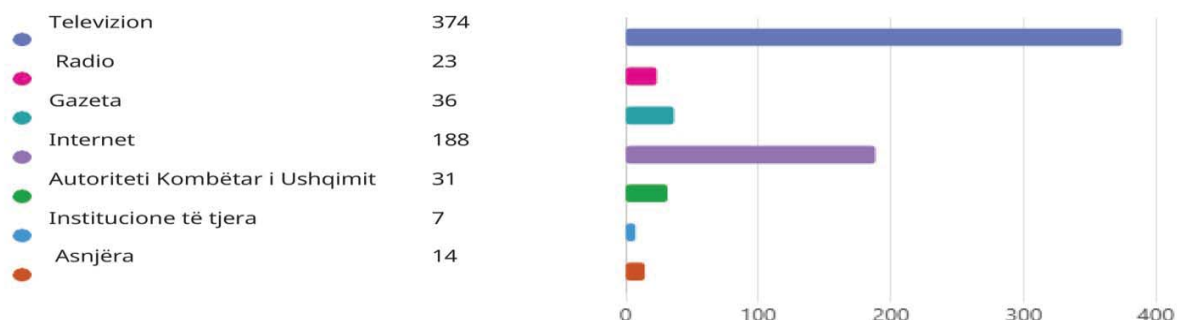
Ndërsa institucionet njihen, nuk ekziston një konsensus mbizotërues se siguria ushqimore është një përgjegjësi sistemike e përbashkët. Shumica shprehin pasiguri: 242 nuk janë të sigurt dhe 111 nuk e dinë se si të mbrojnë veten, krahasuar me 153 që ndihen të sigurt. Kjo pasqyron një hendek të rëndësishëm midis ndërgjegjësimit për rreziqet dhe besimit në veprim parandalues. Ky boshllëk forcon gjetjet e mëparshme se njohuritë mund të jenë të pjesshme dhe të mos përkthehen plotësisht në fuqizim. Përsëri, shqetësimet më të mëdha përqendrohen te mbetjet e pesticideve (158) dhe shtesat ushqimore (146), të ndjekura nga manipulimi i datës së skadencës (71) dhe "të gjitha rreziqet" (71). Në krahasim me këto shqetësimet për kontaminimin ose problemet e magazinimit janë më të ulëta. Kjo konfirmon një qëndrim: të anketuarit janë më të shqetësuar për rreziqet sistemike ose kimike sesa për rreziqet nga trajtimi në nivel shtëpiak.

Ndikimi kryesor është se fushatat e ndërgjegjësimit nuk duhet vetëm të informojnë për rreziqet, por edhe të forcojnë njohuritë procedurale (si të raportosh, si të verifikosh sigurinë ushqimore) dhe vetëefikasitetin praktik. Rritja e besimit në parandalimin e zbatueshëm është thelbësore.

Burimet e informacionit dhe besimi te institucionet

Televizioni është burimi kryesor i informacionit (374), i ndjekur nga interneti (188), ndërsa kanalet zyrtare institucionale si Autoriteti Kombëtar i Ushqimit citohen shumë më pak (31). Kjo tregon se mediat masive, më shumë sesa institucionet rregullatore, formësojnë ndërgjegjësimin për sigurinë ushqimore. Komunikimi institucional duket i pashfrytëzuar ose jo mjaft i dukshëm.

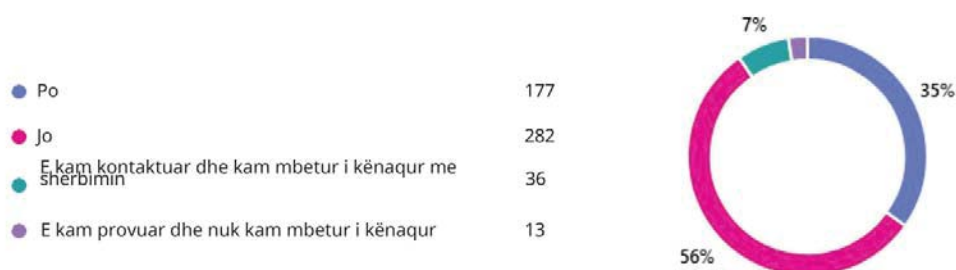
30. Ku e merrni informacionin mbi sigurinë ushqimore?

Ndërgjegjësimi për linjën e gjelbër të Autoritetit Kombëtar të Ushqimit:

Shumica (282) nuk e dinë numrin pa pagesë për raportim, ndërsa 177 e dinë. Shumë pak persona deklarojnë se e kanë përdorur nga të cilët 36 shprehen të kënaqur dhe 13 të pakënaqur. Kjo pasqyron një hendek të rëndësishëm komunikimi. Edhe kur ekzistojnë mekanizmat për raportim, ata nuk njihen gjerësisht ose nuk përdoren, duke kufizuar angazhimin e qytetarëve në zbatim.

31. A e dini që Autoriteti Kombëtar i Ushqimit ka një numër të gjelbër (pa pagesë) 0 800 7575 për çdo informacion dhe denoncim?

Besimi është i ndarë: 185 raportojnë besim të lartë dhe 77 besim mesatar, ndërsa 141 raportojnë besim të ulët dhe 100 asnjë besim. Kjo panorama e polarizuar e besimit thekson se legjitimiteti institucional është i brishtë. Ndërsa një sasi të anketuarish e konsiderueshme, shpreh besim, një grup po aq i madh mbetet skeptik. Kjo ndarje mund të shpjegojë përdorimin e kufizuar të mekanizmave të raportimit dhe mbështetjen në rrjetet joformale të informacionit.

Pengesat kryesore përfshijnë vështirësinë në kuptimin e informacionit (170), barrierat gjuhësore (143) dhe mungesën e besimit tek burimet e informacionit (101). Vetëm 46 raportojnë se nuk kanë vështirësi. Kjo thekson sfidat strukturore të komunikimit. Informacioni mund të ekzistojë, por nuk është mjaftueshëm i aksesueshëm, gjithëpërfshirës ose i besueshëm. Kuptueshmëria shfaqet si një çështje qendrore.

Më shumë të anketuar janë të vetëdijshëm që Shqipëria po përputh rregulloret e sigurisë ushqimore me standardet e BE-së (262) sesa ata që nuk janë (170). Për më tepër, 314 persona besojnë se siguria ushqimore do të përmirësohet pas anëtarësimit në BE, ndërsa 89 persona nuk besojnë. Kjo tregon një optimizëm mesatar ndaj reformës rregullatore. Besimi në standardet evropiane duket më i fortë se besimi në sistemet aktuale vendase.

Rezultatet tregojnë se informacioni për sigurinë ushqimore merret kryesisht përmes televizionit dhe, në një shkallë më të vogël, nëpërmjet internetit. Kanalet zyrtare institucionale, përfshirë Autoritetin Kombëtar të Ushqimit, citohen shumë më rrallë. Kjo tregon se ndërgjegjësimi publik informohet kryesisht nga mediat masive dhe jo nga komunikimi i drejtpërdrejtë me organet rregullatore e përgjegjëse.

Ndërgjegjësimi për numrin pa pagesë të raportimit të Autoritetit Kombëtar të Ushqimit është i ulët, nisur nga fakti që shumë të anketuar nuk e dinë ekzistencën e tij. Përdorimi aktual i linjës direkte është minimal. Kjo zbulon një hapsirë të rëndësishme midis ekzistencës së mekanizmave zyrtarë të raportimit dhe njohurive apo angazhimit të publikut me ta.

Të anketuarit raportojnë shumë pengesa në aksesimin e informacionit për sigurinë ushqimore. Sfidat më të spikatura përfshijnë vështirësinë në kuptimin e informacionit, barrierat gjuhësore dhe besimin e kufizuar në burimet e informacionit. Vetëm një pakicë e vogël raporton se nuk ka vështirësi. Kjo tregon se komunikimi nuk është plotësisht i aksesueshëm ose gjithëpërfshirës, veçanërisht për grupet e marginalizuara.

Sa i përket përputhshmërisë rregullatore me Bashkimin Evropian, më shumë të anketuar janë të vetëdijshëm për përpjekjet e vazhdueshme të harmonizimit sesa të pavetëdijshëm, dhe shumica besojnë se antarësimi në BE do të përmirësojë standardet e sigurisë ushqimore. Kjo pasqyron optimizëm dhe ndoshta besim më të fortë në kuadrat rregullatore të huaja.

Megjithatë, besimi te institucionet publike vendase mbetet i ndarë. Ndërsa një pjesë e të anketuarve shprehin besim të lartë ose të moderuar, një numër i konsiderueshëm raporton pak ose aspak besim. Ky polarizim tregon se besueshmëria institucionale nuk është e vendosur në mënyrë të njëtrajtshme.

4. GJETJET

Siguria ushqimore është fuqishëm e kushtëzuar nga çënim i socio-ekonomik

Studimi konfirmon se sjelljet për sigurinë ushqimore midis grupeve të marginalizuara ndikohen thellë nga paqëndrueshmëria ekonomike. Nivelet e larta të papunësisë dhe varësia nga ndihma sociale ndikojnë vendimet e blerjeve, praktikat e ruajtjes së ushqimit dhe cilësinë e regjimit ushqimor. Një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve raportojnë se qasja në ushqim të freskët dhe të shëndetshëm varet nga ciklet mujore të të ardhurave, ndërsa të tjerë nuk mund ta përballojnë atë në mënyrë të vazhdueshme.

Prandaj, siguria ushqimore nuk është vetëm çështje e njohurive, por edhe e fuqisë blerëse. Kufizimet financiare rrisin mundësinë e sjelljeve që komprometojnë sigurinë, si blerja e produkteve me çmime në ofertë dhe të zbritura sepse kanë afat të afërt skadimi, ruajtja e zgjatur dhe ngrohja e përsëritur e ushqimit.

Qasja në ushqim përmes tregut rrit varësinë nga organet kontrolluese

Shumica e të anketuarve mbështeten në supermarkete dhe tregje lokale më shumë sesa në vetë-prodhim. Ndërsa supermarketet mund të operojnë në kushte më të rregulluara, blerja e vazhdueshme në tregjeve informale dhe shitësve ambulantë sjell ndryshueshmëri në standardet e higjienës dhe magazinimit. Varësia nga tregu vendos një përgjegjësi të konsiderueshme mbi organet e inspektimit dhe mekanizmat e zbatimit për t'u siguruar që konsumatorët e cënueshëm ekonomikisht të mos ekspozohen në mënyrë të pabarabartë ndaj mjediseve ushqimore të pasigurta.

Dija për sigurinë ushqimore është praktike, por e kufizuar në thellësi

Gjetjet tregojnë një vetëdijesim mesatar për simptomat e sëmundjeve të shkaktuara nga ushqimi dhe praktikat bazë të higjienës, veçanërisht larjen e duarve dhe kontrollimin e datave të skadencës. Megjithatë, njohuritë teknike janë të kufizuara. Vetëdijesimi për patogjenë specifike është i ulët, kuptimi i praktikave të sigurt të ngrohjes së ushqimit është i paqëndrueshëm, dhe kuptimi i etiketave ushqimore mbetet i pjesshëm.

Të anketuarit priren të përqendrohen ngushtë në datat e skadencës, me vëmendje të kufizuar ndaj përbërësve, përmbajtjes ushqyese ose shtesave ushqimore. Kjo tregon një sjellje të shmangjes së rrezikut, më shumë sesa marrje vendimesh të informuara nga konsumatorët.

Njohuri të kufizuara procedurale dhe vetëbesim i ulët

Një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve raportojnë pasiguri se si të mbrojnë veten nga sëmundjet e shkaktuara nga konsumi i ushqimit. Shumë prej tyre nuk e dinë se si të adresojnë zyrtarisht shqetësimet për sigurinë ushqimore, dhe ndërgjegjësimi për mekanizmat e ankesave (përfshirë linjën telefonike të Autoritetit Kombëtar të Ushqimit) është i ulët.

Kjo tregon një boshllëk midis shqetësimit të përgjithshëm dhe njohurive të zbatueshme. Konsumatorët janë të vetëdijshëm për rreziqet, por u mungon qartësia procedurale dhe besimi në zbatimin e sistemeve institucionale.

Besimi institucional është i ndarë dhe barrierat e komunikimit vijnë të ekzistojnë

Besimi te institucionet publike përgjegjëse për sigurinë ushqimore është i polarizuar. Ndërsa disa të anketuar shprehin besim, një grup i konsiderueshëm raporton besim të ulët ose aspak besim. Kanalet institucionale të komunikimit shfrytëzohen pak, me shumicën e informacionit që merret përmes televizionit dhe burimeve në internet, më shumë sesa nga autoritetet zyrtare.

Pengesa të tilla si vështirësia në kuptimin e informacionit, kufizimet gjuhësore dhe mungesa e besimit dobësojnë më tej angazhimin. Megjithatë, ekziston një optimizëm i moderuar lidhur me përputhshmërinë me standardet e sigurisë ushqimore të Bashkimit Evropian.

5. REKOMANDIME

Ky studim tregoi se mes grupeve të marginalizuara në Shqipëri, siguria ushqimore lidhet ngushtë me cënueshmërinë ekonomike, besimin institucional dhe aksesin në informacion të kuptueshëm. Ndërsa ekziston një vetë informim, mbeten boshllëqe në njohuritë teknike, besimin në procedurat dhe angazhimin me sistemet rregullatore. Adresimi i këtyre boshllëqeve kërkon një qasje multidimensionale që kombinon edukimin, mbrojtjen sociale, forcimin institucional dhe strategjitë gjithëpërfshirëse të komunikimit. Prandaj forcimi i sigurisë ushqimore për komunitetet e marginalizuara është jo vetëm një prioritet i shëndetit publik, por edhe një domosdoshmëri e barazisë sociale.

❖ **Integrimi i Sigurisë ushqimore me politikat e mbrojtjes sociale**

Ndërhyrjet në lidhje me sigurinë ushqimore duhet të ndërlidhen me programet e sigurisë ushqimore dhe të ndihmës sociale. Vetëm fushatat edukative nuk janë të mjaftueshme nëse familjet nuk kanë kapacitetin ekonomik për të zbatuar praktika të sigurta. Mekanizmat e mbështetjes duhet të marrin në konsideratë përfshirjen e udhëzimeve për trajtimin e sigurt të ushqimit, nxitjen për akses në ushqime të freskëta dhe zgjidhje praktike por të sigurta në nivel familjar.

❖ **Forcimi i edukimit praktik dhe parandalues, me kosto të ulët**

Programet e trajnimit duhet të përqendrohen në praktika të thjeshta, por me ndikim të lartë që nuk kanë barra financiare shtesë, si:

- Higjiena e duhur e duarve
- Kufijtë e sigurtë të ri-ngrohjes së ushqimit
- Parandalimi i kontaminimit të kryqëzuar
- Praktikat e duhura të ruajtjes së ushqimit në frigorifer

Materialet edukative duhet të përdorin gjuhë të qartë, jo-teknike dhe formate vizuale të aksesueshme për individë me nivele të ndryshme të shkrim-leximit.

❖ **Zgjerimi i njohurive mbi etiketat ushqimore përtej datave të skadencës**

Iniciativat e ndërgjegjësimit duhet të zgjerojnë kuptimin e konsumatorit për etiketat, duke përfshirë përbërësit, aditivët dhe informacionin ushqyes. Fushata shpjeguese të thjeshtuara, udhëzues vizualë dhe demonstrative në komunitet do të përmirësonin vendimmarrjet për blerje të informuara.

❖ **Përmirësimi i transparencës dhe aksesit në mekanizmat ankimes**

Mekanizmat e raportimit të Autoritetit Kombëtar të Ushqimit, duke përfshirë linjën telefonike pa pagesë, kërkojnë një promovim më të fortë, veçanërisht brenda komuniteteve të marginalizuara. Komunikimi duhet të thjeshtohet, të jetë shumëgjuhësh kur është e nevojshme, dhe të përhapet përmes aktorëve vendorë të besueshëm si OJQ-të dhe apo ndërmjetësit komunitarë.

❖ **Forcimi i transparencës institucionale dhe angazhimit të komunitetit**

Për të adresuar nivelet e ndara të besimit, institucionet duhet të forcojnë transparencën në rezultatet e inspektimit dhe veprimet e zbatimit. Raportimi publik i kontrolleve të sigurisë ushqimore dhe ndjekja e dukshme e ankesave mund të rrisë besimin në sistemet rregullatore. Mesazhet publike duhet të komunikojnë qartë se siguria ushqimore është një përgjegjësi e përbashkët midis konsumatorëve, prodhuesve, shitësve me pakicë dhe institucioneve. Forcimi i këtij koncepti kolektiv mund të përmirësojë bashkëpunimin dhe llogaridhënien në të gjithë sistemin ushqimor.

6. ANEKSET

6.1 Pyetësi

6.2 Tabela dhe grafikë të të dhënave të mbledhura

REFERENCA

1. <https://www.instat.gov.al/media/gignuadh/aanj-2024.pdf>
2. <https://www.undp.org/albania/publications/albania-development-finance-assessment>
3. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-07/albania_dfa_full_report.pdf
4. <https://www.instat.gov.al/sq/temat/kushtet-sociale/mbrojtja-sociale/#tab2>
5. Komisioni Evropian (2013). Mbrojtja e konsumatorit dhe konsumatorët e cënueshëm: raport. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/consumers_vulnerable_report_en.pdf
6. Komisionin Evropian (2019). Shqipëria: Raporti mbi pabarazitë socio-ekonomike dhe përfshirjen. https://ec.europa.eu/info/index_en
7. FAO. (2016) Parimet udhëzuese për vlerësimet e nevojave për sigurinë ushqimore dhe ushqyerjen. <http://www.fao.org/3/a-i5516e.pdf>
8. Organizata e Ushqimit dhe e Bujqësisë & Organizata Botërore e Shëndetësisë. (2019). Siguria ushqimore: çfarë duhet të dini. <http://www.fao.org/3/ca3562en/CA3562EN.pdf>
9. FAO. (2019). Albania — Përmbledhje e vendit. <http://www.fao.org/3/ca-briefs/en/>
10. FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. (2020). Gjendja e Sigurisë Ushqimore dhe Ushqyerjes në Botë 2020. <http://www.fao.org/3/ca9692en/online/ca9692en.html>
11. Grace, D. (2015). Siguria ushqimore në vendet me të ardhura të ulëta dhe të mesme. International Journal of Environmental Research and Public Health, 12(9), 10490–10507. <https://doi.org/10.3390/ijerph120910490>
12. Headey, D., & Ecker, O. (2013). Rishikimi i matjes së sigurisë ushqimore: nga parimet e para te praktika më e mirë. Food Security, 5, 327-343. <https://doi.org/10.1007/s12571-013-0253-0>
13. ILO. (2018). Gratë dhe burrat në ekonominë informale: Një pamje statistikore — konteksti i Shqipërisë. https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_626831/lang--en/index.htm
14. INSTAT Albania. (2020). Statistika Rajonale dhe Të Dhëna të Tregut të Punës. <https://instat.gov.al>
15. Kirezieva, K., et al. (2015). Siguria ushqimore në mjedise me burime të pakta: ftohja, magazinimi dhe praktikrat pas korrijës. Food Control, 50, 557–563. <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2014.09.022>

16. Ligji për Mbrojtjen e Konsumatorit: <https://ishmt.gov.al/wp-content/uploads/2022/02/Ligji-9902-date-17.04.2008-i-ndryshuar-version-i-konsoliduar-2018.pdf>
17. Ligji për Ushqimin Nr. 9863, i ndryshuar: <https://www.bujqesia.gov.al/wp-content/uploads/2022/09/ligj-2008-01-28-9863-PER-USHQIMIN-I-perditesuar.pdf>
18. Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OECD). (2018). Paketë mjetesh për politikën e konsumatorit. <https://www.oecd.org/competition/consumer/consumer-policy-toolkit-2018.pdf>
19. Smith, A., & Haddad, L. (2015). Reduktimi i kequshqyerjes tek fëmijët: nxitësit e kaluar dhe prioritetet për epokën pas Objektivave të Zhvillimit të Mileniumit. *World Development*, 68, 180–204. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.11.014>
20. UNDP Albania. (2020). Raporti i Zhvillimit të Njeriut — Shqipëria. <https://www.al.undp.org>
21. Banka Botërore (2018). Mjetet diagnostike për politikën gjithëpërfshirëse të sistemit ushqimor. <https://www.worldbank.org/en/topic/food-security>
22. Banka Botërore në Shqipëri. (2021). Përditësimi Ekonomik i Shqipërisë: <https://www.worldbank.org/en/country/albania/publication/economic-update>
23. Organizata Botërore e Shëndetësisë. (2015). Vlerësimet e OBSH-së për barrën globale të sëmundjeve të transmetuara me ushqim: https://www.who.int/foodsafety/publications/foodborne_disease/fergreport/en/
24. Banka Botërore (2017). Mbrojtja e konsumatorëve në tregun digjital dhe global. Në Mbrojtjen Globale të Konsumatorit. Grupi i Bankës Botërore. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/103201510365>